

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΜΑΪΟΥ 1972 | ΑΡΙΘ. 9

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

LV. Ἴνα δὲ καὶ ὑποδείγματα ἔθνῶν ἐνέγκωμεν· πολλοὶ βασιλεῖς καὶ ἡγούμενοι, λοιμικοῦ τινος ἐνστάντος καιροῦ, χρησιμοδοτηθέντες παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς θάνατον, ἵνα ῥύσωνται διὰ τοῦ ἑαυτῶν αἵματος τοὺς πολίτας· πολλοὶ
5 ἐξεχώρησαν ἰδίων πόλεων, ἵνα μὴ στασιάζωσιν ἐπὶ πλείον. 2. ἐπιστάμεθα πολλοὺς ἐν ἡμῖν παραδεδωκότας ἑαυτοὺς εἰς δεσμά, ὅπως ἑτέρους λυτρώσωνται· πολλοὶ ἑαυτοὺς παρέδωκαν εἰς δουλείαν, καὶ λαβόντες τὰς τιμὰς αὐτῶν ἑτέρους ἐψώμισαν. 3. πολλαὶ γυναῖκες ἐνδυναμω-
10 θεῖσαι διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐπετελέσαντο πολλὰ ἀνδρεῖα. 4. Ἰουδίθ ἡ μακαρία, ἐν συγκλεισμῷ οὔσης τῆς πόλεως, ἠτήσατο παρὰ τῶν πρεσβυτέρων ἑαθῆναι αὐτὴν ἐξελθεῖν εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων. 5. παρα-
15 δοῦσα οὖν ἑαυτὴν τῷ κινδύνῳ ἐξῆλθεν δι' ἀγάπην τῆς πατρίδος καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ ὄντος ἐν συγκλεισμῷ καὶ παρέδωκεν Κύριος Ὀλοφέρνην ἐν χειρὶ θηλείας. 6. οὐχ ἤττον καὶ ἡ τελεία κατὰ πίστιν Ἐσθῆρ κινδύνῳ ἑαυτὴν παρέβαλεν, ἵνα τὸ δωδεκάφυλον τοῦ Ἰσραὴλ μέλλον ἀπολέ-
20 σθαι ῥύσῃται· διὰ γὰρ τῆς νηστείας καὶ τῆς ταπεινώσεως αὐτῆς ἠξίωσεν τὸν παντεπόπτην δεσπότην, Θεὸν τῶν αἰώνων· ὃς ἰδὼν τὸ ταπεινὸν τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἐρρύσατο τὸν λαόν, ὃν χάριν ἐκινδύνευσεν.

11. Ἰουδίθ 8-13. 17. ἔξ. Ἐσθῆρ 7.8.

1. ὑποδείγματα ΑΛ: ὑπόδειγμα ΣΚ: ὑπομνήματα Ι | 8. ἐξέδωκαν Ι | δουλείας Ι | 16. ἤττον ΙΑΣΚ: ἤττονι Α | 18. δωδεκάφυλον ΑΙ: ἔθνος ΚΛ | 19. τῆς ταπ.: λ. τὸ «τῆς» Ι | 20. παντεπόπτην + καὶ ΣΚ | δεσπότην: λ. Ι | Θεόν: λ. ΑΚ | 22. ὢν ΑΙΣ: οὗ ΑΚ.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

LV. Ἄλλ' ἵνα φέρωμεν καὶ παραδείγματα τῶν ἔθνῶν (τῶν εἰδωλοκατρῶν · πολλοὶ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, ὅταν ἔπεσε κάποιος λοιμὸς (πανούκλα), ὑπακούοντες εἰς τοὺς χρησμούς παρέδωκαν τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὸν θάνατον, διὰ νὰ σώσουν μὲ τὸ αἷμα τοῦ ἰδίου των τοὺς πολίτας· πολλοὶ παρεχώρησαν (καὶ ἔφυγαν) ἀπὸ τὰς πόλεις (τὰς πατρίδας) των διὰ νὰ μὴ στασιάζουν (μεταξὺ των οἱ πολῖται) περισσώτερον. 2. Γνωρίζομεν πολλοὺς μεταξὺ ἡμῶν (τῶν χριστιανῶν), οἱ ὅποιοι παρέδωκαν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὰ δεσμά, διὰ νὰ σώσουν ἄλλους· πολλοὶ παρέδωκαν τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὴν δουλείαν, καὶ ἀφοῦ ἐπῆραν τὸ ἀντίτιμον (τὰ χρήματα, μὲ τὰ ὅποια ἠγοράσθησαν, ἔδωκαν τροφὰς εἰς ἄλλους. 3. Πολλαὶ γυναῖκες, ἀφοῦ ἐπῆραν δύναμιν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἔκαμαν πολλὰ γενναῖα (κατορθώματα). 4. Ἡ μακαρία Ἰουδίθ, ἐνῶ ἦτο εἰς ἀποκλεισμόν ἢ πόλις, ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους νὰ τὴν ἀφήσουν νὰ περάσῃ εἰς τὸ (ἐχθρικὸν) στρατόπεδον τῶν ἀλλοφύλων. 5. Ἀφοῦ λοιπὸν παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς τὸν κίνδυνον, ἀνεχώρησεν ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸν λαὸν ποὺ εὐρίσκετο εἰς ἀποκλεισμόν, καὶ ὁ Κύριος παρέδωκε τὸν Ὀλοφέρνην εἰς τὸ χεῖρι τῆς γυναικός. 6. Ὅχι ὀλιγώτερον (τῆς Ἰουδίθ ἐπέβαλεν εἰς κίνδυνον τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ ἡ τελεία κατὰ τὴν πίστιν Ἐσθῆρ, ἵνα διασώσῃ τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἀπολεσθοῦν· διότι μὲ τὴν νηστείαν καὶ τὴν ταπεινώσιν τῆς ἰκέτευσε τὸν παντεπόπτην Δεσπότην, τὸν Θεὸν τῶν αἰῶνων· Ὅστις, ὅταν εἶδε τὸ ταπεινὸν (φρόνημα, τὴν ταπεινώσιν τῆς ψυχῆς τῆς, ἔσωσε τὸν λαόν, χάριν τοῦ ὁποίου αὕτη ἐκινδύνευσε.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ὁ ἐκκλησιασμός κατὰ τὸ θέρος.

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, παρατηρεῖται συνήθως ἀραιώσεις τῶν ἐκκλησιασμάτων εἰς τοὺς ναοὺς κατὰ τὰς Κυριακάς. Τοῦτο ὀφείλεται βεβαίως κατὰ ἓν μέρος εἰς τὴν μετακίνησιν πολλῶν οἰκογενειῶν πρὸς τὰς ἐξοχὰς διὰ παραθερισμόν. Ὀφείλεται ὅμως καὶ εἰς μείωσιν τοῦ σχετικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐκ ψυχολογικῶν αἰτίων, μὲ τὴν πρόφασιν τοῦ ἐκ τοῦ καύσωνος καμᾶτου. Τότε λοιπὸν ποῦ τὸ θέρος εἶναι ἐπὶ θύραις, καλὸν θὰ ᾦτο οἱ αἰδес. Ἐφημέριοι νὰ νουθετίσουν ἐγκαίρως τὰ πνευματικά των τέκνα, ὥστε νὰ μὴ ἀμελοῦν τὸ καθῆκον τοῦ ἐκκλησιασμοῦ, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκωνται. Εἶναι ἐπιζήμιον διὰ τὰς ψυχὰς νὰ ἀποξενώνωνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ παρατεταμένον διάστημα χρόνου καὶ λυπηρὸν ἀπὸ πάσης ἀπόφως τὸ θέαμα τῶν ἀραιῶν ἐκκλησιασμάτων κατὰ τὸ θέρος.

Τὸ αὐτόματον διαζύγιον.

Ἡ σθεναρὰ στάσις τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι τοῦ ἀνακινήθεντος ζητήματος τοῦ αὐτομάτου διαζυγίου, συνοδευομένη ἀπὸ τὴν σχετικὴν διαφώτισιν τῆς κοινῆς γνώμης, ἀπεσόβησεν ἓνα κίνδυνον ποῦ ἠπειλῆσε τὸν θεσμόν τοῦ γάμου εἰς τὴν Χώραν μας. Ὁ ρεαλισμὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἐν προκειμένῳ, ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ὀλονέν συστηματικωτέραν προσπάθειάν της, ὅπως διαφυλάττη ἀπὸ τὴν διάλυσιν τὴν οἰκογένειαν διὰ σχετικῆς ὠργανωμένης ποιμαντικῆς μερίμνης. Εἶναι ἔργον ἤδη ἀποδοτικόν, τὸ ὁποῖον προέβαλον καὶ πρόσφατα δημοσιεύματα εἰς τὸν «Ἐφημέριον», μὲ εὐγλωττα στατιστικὰ στοιχεῖα. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο καλοῦνται νὰ συμβάλουν, ἕκαστος εἰς τὴν περιοχὴν του, ὅλοι οἱ αἰδес. Ἐφημέριοί μας, ἀποδεικνύομενοι πραγματικοὶ συμπαραστάται τῆς οἰκογενείας, τὴν ὁποίαν, ἐν ἰδιαιτέρῳ Μυστηρίῳ, ἠλόγησεν ἡ Ἐκκλησία.

ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ ΩΣ ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ

Ἐπάρχουν χιλιάδες παλαιῶν χειρογράφων καὶ κωδίκων, ποὺ χρησιμεύουν ὡς πηγαὶ τῆς Λειτουργικῆς ἐπιστήμης.

Ὁ σπουδαιότερος τῶν γνωστῶν βυζαντινῶν λειτουργικῶν κωδίκων εἶναι τὸ ἑλληνικὸν Βαρβερινὸν εὐχολόγιον ὑπ' ἀρ. 336 (Codex Barberinus III, 55). Ὁ περγαμηνὸς οὗτος καὶ μεγαλογράμματος κώδιξ, κομισθεὶς εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία σύνοδον (τῷ 1439) ὑπὸ τινος Νικολάου de Nicholis, ὡς πληροφοροῦμεθα ἐκ σημειώσεώς τινος τοῦ ἐξαφύλλου, παρεδόθη εἰς τὸ ἐν Φλωρεντία μοναστήριον τοῦ ἁγίου Μάρκου, ἥδη δὲ φυλάσσεται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ. Αἱ παλαιογραφικαὶ ἐνδείξεις ἀνάγουν τὴν ἡλικίαν τοῦ κώδικος εἰς τὸ τέλος τοῦ ἡ' αἰῶνος. «Ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν βασιλέων, τῶν μνημονευομένων ἐν τοῖς Διπτύχοις, καὶ οἷτινες, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Brightman, πρέπει νὰ εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος ΣΤ' (779-97) καὶ ἡ Μαρία (συζευχθεῖσα τῷ 788) ἢ Θεοδότη (συζευχθεῖσα τῷ 795) καὶ ἡ χήρα βασίλισσα Εἰρήνη, ἡ χρονολογία τοῦ κώδικος τούτου τοποθετεῖται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 788 καὶ 789». Ὁ Βαρβερινὸς κώδιξ ἀναμφιβόλως ἀποτελεῖ σοβαρὸν σταθμὸν καὶ ἀξιολογωτάτην ἀφετηρίαν τόσον πρὸς τοὺς παλαιότερους, ὅσον καὶ πρὸς τοὺς μετέπειτα αἰῶνας. Οὗτος παρουσιάζει τὰς τρεῖς λειτουργίας καὶ τὰς λοιπὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας.

Σχεδὸν σύγχρονος πρὸς τὸν Βαρβερινὸν κώδικα εἶναι ὁ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Πετροπόλεως ἀποκείμενος ὑπ' ἀριθ. 226 Πορφυριανὸς κώδιξ (Porphyrianus), ὅστις ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ εὐρόντος αὐτὸν ἐπισκόπου Πορφυρίου. Ὁ κώδιξ οὗτος περιλαμβάνει τὰς τρεῖς βυζαντινὰς λειτουργίας. Ἄξιός ὡσαύτως ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 958 σιναϊτικὸς κώδιξ, ὅστις περιέχει τὰς τρεῖς λειτουργίας. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀνά-

γεται πιθανῶς καὶ ἓν χειρόγραφον, παραδοθὲν εἰς τὸν Goar ὑπὸ τοῦ Ἰσιδώρου Πυρομάλου. Ἀρχαιότατοι κώδικες εἶναι καὶ οἱ τῆς Grottaferrata Γβ, VII, X, XX (Κρυπτοφέρρης), οἵτινες τοποθετοῦνται μεταξὺ τοῦ θ' καὶ ι' αἰῶνος.

Σημαντικοὶ εἶναι καὶ ἕτεροι παλαιοὶ κώδικες, ὡς εἶναι λ.χ. τὸ ὑπ' ἀριθ. 3535,1 περγαμηνὸν Εὐαγγέλιον τῆς ἰ. μονῆς Διονυσίου Ἀγ. Ὁρους (ζ' αἰών), τὸ ὑπ' ἀριθ. 4121, 1 περγαμηνὸν Εὐαγγέλιον τῆς ἰ. μονῆς Ἰβήρων Ἀγ. Ὁρους (η' αἰών), τὸ ὑπ' ἀριθ. A 118 Εὐαγγέλιον τῆς ἰ. μονῆς Μεγίστης Λαύρας (ι' αἰών), τὸ ὑπ' ἀριθ. Γ' 15 Τριῶδιον (ι' αἰών), τὸ ὑπ' ἀριθ. A 1 Εὐαγγέλιον (ια' αἰών) καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. Β' 22 Εὐχολόγιον (ιδ' αἰών) τῆς αὐτῆς μονῆς καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 662 Εὐχολόγιον τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης (ιβ'-ιδ' αἰών).

Εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ια' αἰῶνος καὶ ἐξῆς χρονικὴν περίοδον μέχρι τοῦ ιη' αἰῶνος ἀνάγονται ἀναρίθμητα λειτουργικὰ χειρόγραφα τῶν μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους, τῆς Πάτμου, τοῦ Σινᾶ, τῶν Μετεώρων, ὡς καὶ τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν καὶ πολλῶν ἐτέρων Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, ὧν ἡ συγκριτικὴ μελέτη θὰ διεφώτιζε σημαντικῶς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐπὶ μέρους πτυχῶν τῆς λατρείας. Ἦδη ἐγένοντο παρ' ἡμῖν προσπάθειαι τινες πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην. Δειγματοληπτικῶς ἀναφέρομεν τὰ ἐξῆς παραδείγματα: Ὁ σεβαστὸς Καθηγητῆς Παναγιώτης Τρεμπέλας διὰ τῆς μελέτης λειτουργικῶν χειρογράφων καὶ κωδίκων διεφώτισε τὴν ἐξέλιξιν πτυχῶν τινῶν τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ τοῦ Μικροῦ Εὐχολογίου. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Θ. Λειτουργίαν, λίαν γνωστὸν εἶναι τὸ ἔργον τοῦ «Αἱ τρεῖς λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κώδικας». Ὡς σημειοῖ ὁ συγγραφεύς, «διὰ πρώτην φοράν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς θεολογικῇ φιλολογίᾳ σημειοῦται τοιαύτη ἔκδοσις, δι' ἣν ἀναντιλέκτως κατεβλήθησαν πόνοι παρατεταμένοι καὶ βαρεῖς οὐ μόνον κατὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ κειμένου ἐπὶ τῇ βάσει τοσούτου πλήθους κωδίκων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτοῦ. Ἐν συνόλῳ ἡ ἔκδοσις αὕτη... παρουσιάζεται πληρεστέρα καὶ τελειότερα τῆς ἐν τῷ Εὐχολογίῳ τοῦ

Goar ἐκδόσεως τῶν λειτουργιῶν, ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν ἄλλων κριτικῶν ἐκδόσεων, τῶν ἔκτοτε μέχρι σήμερον σημειωθεισῶν» (Εὐαγγ. Θεοδώρου, Παναγιώτης Τρεμπέλας, ἐν Ἀθήναις 1971, σελ. 18). Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Καθηγητοῦ συγγραφὴν δίτομον «Μικρὸν Εὐχολόγιον», πρὸς συγγραφὴν αὐτοῦ ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν πλεῖστα χειρόγραφα μεγάλων καὶ μικρῶν εὐχολογιῶν, τὸ πρῶτον ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευόμενα.

Ὡσαύτως, ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Καθηγητὴς Ἰωάννης Φουντούλης ἐχρησιμοποίησεν ἐν ταῖς μελέταις του λειτουργικὰ χειρόγραφα. Ὡσαύτως, ὁ ὑπογραφόμενος διὰ παρομοίας μελέτης παλαιῶν κωδίκων καὶ χειρογράφων διεφώτισε τὴν διαμόρφωσιν καὶ ἐξέλιξιν πολλῶν πτυχῶν τοῦ Τριωδίου καὶ ἐπεσήμανε σταθμούς τινὰς τῆς ἱστορίας τοῦ λειτουργικοῦ ἢ μυσταγωγικοῦ κηρύγματος.

Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον, ἐὰν ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Λειτουργικὴ ἠδύνατο σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἀξιοποιήσῃ πλήρως τοὺς θησαυροὺς καὶ τὸν πλοῦτον τῶν λειτουργικῶν κωδίκων καὶ χειρογράφων.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «**ΕΚΚΛΗΣΙΑ**», «**ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ**» καὶ «**ΘΕΟΛΟΓΙΑ**» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως τῶν γνωστοποιοῦν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστή δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

ΚΑΤΟΡΘΩΜΑ ΜΕΓΙΣΤΟΝ, Η ΜΙΜΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

«Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ ἐγὼ Χριστοῦ.
(Α' Κορ. ια' 1).

1. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὡς πρότυπον μιμησεως τοῦ Χριστοῦ.

Οὐδεὶς, ἴσως, ἕτερος ἐκ τῶν ἀνθρώπων, εἰ μὴ ὁ Χριστοκεντρικὸς Παῦλος, θὰ ἠδύνατο νὰ ζητῇ μετὰ τόσου κύρους ἀπὸ τοὺς χριστιανούς νὰ γίνωσι μιμηταί αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἕτερος θὰ ἠδύνατο μετὰ λόγου πίστεως καὶ ἀληθείας νὰ καυχᾶται ἐν Κυρίῳ, ὅτι ὑπῆρξεν ἐν πᾶσι μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, μέχρι τοῦ σημείου νὰ αἰσθάνηται, πράγματι, ὅτι φέρει ἐν τῷ σώματί του τὰ στίγματα τοῦ Σταυροῦ. Εἶναι ὁ Ἀπόστολος, ὅστις, χάριτι καὶ δυνάμει Θεοῦ, «περισσότερον πάντων ἐκοπίασε» (πρβλ. Α' Κορ. ιε' 10) καὶ εἰργάσθη καρποφόρως ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ «γενόμενος τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσῃ» (πρβλ. Α' Κορ. θ' 22). Ἐν παντὶ θλιβόμενος ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενος, ἀπορούμενος ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενος, διωκόμενος ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενος, καταβαλλόμενος ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενος περιέφερον ὁ Ἅγιος ἐκεῖνος ἱεροφάντης πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ σώματί του, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ φανερωθῇ (πρβλ. Β' Κορ. δ' 8-11). Ἄει ζῶν, διαρκῶς εἰς θάνατον ἑαυτὸν παραδίδει, χάριν τοῦ κηρυσσομένου ὑπ' αὐτοῦ Χριστοῦ, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ αὐτοῦ σαρκί. Ἀδαπάνως διὰ τὴν Ἐκκλησίαν προσφέρει ἑαυτὸν ὀλοκαύτωμα εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον ὑπηρετεῖ μετὰ φλογερᾶς ζέσεως («ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις») (Β' Κορ. στ' 4-5). Αἱ δυσχέρειαι καὶ ἀντιξοότητες αὐταὶ περὶ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου οὐδόλως ἐπηρεάζουν τὸν χριστιανικὸν βίον καὶ οὔτε κάμπτουν τὸ ἠθικὸν αὐτοῦ, ὥστε νὰ παρεκκλίνῃ ἐκ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Ἄλλ' οὔτε καὶ τὰς διαθέσεις αὐτοῦ μεταβάλλουν. Παραμένει ἀγνὸς θεματοφύλαξ τῶν ἱερῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀνεξίκακος προχωρεῖ εἰς τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου του (ἐν ἀγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀλη-

θείας, ἐν δυνάμει Θεοῦ, διὰ τῶν ὄπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν» (Β' Κορ. στ' 6-7).

Ὁ θεῖος Παῦλος, ἐνωθεὶς μυστικῶς μετὰ τοῦ Χριστοῦ, μετεβλήθη εἰς ἐνεργούμενον μιᾶς πίστεως, ἱκανῆς νὰ καθαιρέσῃ πάντα λογισμὸν καὶ πᾶν ἐμπόδιον ἐπαιρόμενον καὶ ἀνθιστάμενον ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῆς διακονίας του. Ὅταν ἐξηναγχάσθη νὰ ἀποδείξῃ εἰς τοὺς Κορινθίους, ὅτι κατ' οὐδὲν ὑστέρησε τῶν ὑπερλίαν Ἀποστόλων καὶ ὅτι ὑπῆρξε καθ' ὑπεροχὴν διάκονος τοῦ Χριστοῦ, ἔπραξε τοῦτο, ἀφοῦ ἐχαρκτήρισε τὴν τοιαύτην καύχησίν του ὡς παραφροσύνην. «Ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρίς ἔραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρίς ἐναύγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἔθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι· χωρὶς τῶν παρεκτός ἢ ἐπισύστασις μου ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μέρος μὲν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι» (Β' Κορ. ια' 23-30).

Εἰς τὸ βασανιζόμενον ὑπὸ τοῦ σκόλοπος σῶμα τοῦ γίγαντος Ἀποστόλου ἐκυριάρχει ἀπολύτως τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ σὰρξ εἶχε νεκρωθῆ. Ἡσθάνετο, ἔζη, διελογίζετο καὶ ἔδρα πάντοτε ἐν Χριστῷ, ὥστε νὰ λέγῃ· «Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ» (Γαλ. β' 19-20). Τὸ μεγαλειῶδες ἔργον τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν, ἢ μέχρι θανάτου ἀγάπη του εἰς τὸν Χριστόν, ἢ σαγηνεύουσα καὶ αἰχμαλωτίζουσα γλῶσσά του, ὡς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του διατυποῦται, ἢ ἀκαμπτος ἔμμονή του εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου μέχρι τῶν περάτων τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, ἐξαιρέτως δὲ ὁ Χριστοκεντρικὸς του χαρακτήρ καὶ ἡ ἀγιότης τοῦ βίου του ἀναβιβάζουν τοῦτον εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος τῶν πρωτεργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ὥστε δικαίως νὰ θεωρῆται ὡς Πρῶτος μετὰ τὸν Ἐνα καὶ νὰ προβάλληται πρὸς μίμησιν.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

XXI

Ο ΑΟΡΑΤΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Με ένθουσιασμό ἀπαράμιλλο ἄρχισες τὴ μοναστικὴ ζωὴ σου. Τὶς πρῶτες ἡμέρες σοῦ φαίνεται πὼς δὲν πατᾶς στὴ γῆ. Καθόλου δύσκολος, ἀπεναντίας εὐκολος καὶ χρηστός σοῦ φαίνεται ὁ τοῦ Κυρίου ζυγός. Στὴν προσευχὴ βρίσκεις ἀνακούφισι μεγάλη. Οἱ ἀκολουθίες μέσα στὸ κατανυκτικὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς σὲ μεταρσιώνουν. Πόσο μιλοῦν στὴν καρδιά σου τὰ λόγια τοῦ χαρακτηριστικοῦ ὕμνου: «Ἐν τῷ ναῷ ἐστῶτες τῆς δόξης σου ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νομίζομεν». Ναί, ἄρχισες νὰ ζῆς μιὰ νέα ζωὴ, μὲ ὅλα τοῦ οὐρανοῦ τὰ θέληγτρα. Ἡ μυστικὴ σου ἔνωση μὲ τὸν Κύριον Ἰησοῦν πληρώνει τὴν καρδιά σου καὶ ἡ μυστικὴ αὐτὴ πληροφορία σου σὲ κάνει νὰ προσκολλᾷσαι ὄλο καὶ περισσότερο πρὸς Ἐκεῖνον ποῦ ἀγιάζει τοὺς πόθους σου καὶ αἰχμαλωτίζει τὴν ὑπαρξί σου. Ἐπειτα κι' αὐτὴ ἡ ὑπακοή, δὲν σοῦ φαίνεται τώρα φορτίο δυσβάστακτο. Μὲ εὐχαρίστησι ὑποτάσσεσαι στὸν Γέροντά σου. Τόσο ἐλαφρὲς σοῦ φαίνονται οἱ ἐντολές του. Μέσα σου αἰσθάνεσαι χειροπιαστὴ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Ἡ λεπτὴ αὔρα τῆς χάριτός Του ὄρες-ὄρες ριπίζει τὸ ἐσωτερικὸ σου. Κι' ἕνα ἱερὸ ρίγος νοιώθεις νὰ διαπερᾷ τὰ μέλη σου. Ζῆς τὶς ὄρες τῆς χάριτος. Καὶ ἀτέλειωτες σοῦ φαίνονται οἱ στιγμὲς τῆς εὐτυχίας σου, ποῦ σταλαγματιὰ-σταλαγματιὰ ποτίζουν κάθε λεπτομέρεια τοῦ σκεύους σου. Οἱ ἄλλοι ἀδελφοὶ στὰ μάτια σου φαντάζουν τρισχαριτωμένοι. Θαυμάζεις τὴν ὑπομονή τους, τοὺς ἀσκητικοὺς ἰδρώτες τους, τὴ μεγάλη τους θυσία. Ποῦ πῆγαν τώρα —διερωτᾶσαι— οἱ φοβεροὶ πειρασμοὶ τοῦ κόσμου; Ποῦ ὁ διάβολος; Ποῦ ὁ κακός σου ἑαυτός; Λὲς κι' ἐξαφανίσθηκαν μὲ μᾶς τοῦτες ἡμέρες τῆς νέας σου ζωῆς.

Ἄλλ' ὄχι φίλε μου. Μὴ ἀπατᾶσαι καὶ μὴ ξεθαρρεύης. Γιατί, ἂν ὁ Κύριος σοῦστείλει πλούσια τὴ χάρι Του κι' ἐγένεμισε μὲ ζῆλο κι' ἐνθεο ἐνθουσιασμὸ τὸ εἶναί σου, ὅμως οὔτε λεπτὸ μὴ πιστεύσης πὼς ἔπαυσε νὰ σὲ παρακολουθῇ ἄγγρυνο τοῦ Σατανᾶ τὸ μάτι. Τὶς πρῶτες ἡμέρες κάνει συνήθως ἀνακωχὴ, μικρὴ καὶ προσωρινή. Γιὰ νὰ ἐπανέλθῃ δριμύτερος, τότε ποῦ οἱ πρῶτοι ἐνθουσιασμοὶ θὰ διαλυθοῦν σιγὰ-σιγὰ καὶ ὁ θερμὸς ζῆλος θὰ παύσῃ νὰ πυρακτώνῃ τὸ ἐσωτερικὸ σου. Τότε θὰ ἐμφανισθῇ ὁ

πονηρός για ν' ανοίξη μαζί σου ένα δυνατό πόλεμο, ισχυρό, λυσσαλέο. Και τότε τὰ πράγματα θὰ μεταβληθοῦν. Ἐκεῖ πού ἄλλοτε ἐνοιωθες θέρμη γιά προσευχή, τώρα μιὰ περιέργη ἀκηδία σέ διακρίνει. Οἱ ἀκολουθίες σου φαίνονται ἐνδεχομένως μακρές, ἴσως κι' ἀνιαρές. Τῆ γνώμη τοῦ προεστώτος σου δὲν τὴν ἀσπάζεσαι ἀβίαστα. Πρέπει νὰ ἀγωνισθῆς γιά νὰ τὸ κάνης. Σιγά-σιγά συνειδητοποιεῖς πὼς ἄρχισες νὰ ξεφτίζης. Καὶ δὲν ἀργεῖς νὰ διαγνώσης στὸν ἑαυτὸ σου, πὼς τὴν περίοδο τῆς Χάριτος ἔχει τώρα διαδεχθῆ ἡ περίοδος τῆς πνευματικῆς ξηρασίας. Ὡρες ὧρες ὅλα σου φαίνονται ἀνούσια. Βουνὸ μπροστὰ στὰ μάτια σου οἱ δυσκολίες, μικρές, ἀσήμαντες οἱ δυνάμεις σου...

Κι' αὐτὸ δὲν εἶναι παραίσησις. Εἶναι πραγματικότης. Πραγματικότης ὅμως πού δὲν συμβαίνει μόνο σέ σέ, ἀλλὰ σέ πολλούς, ἴσως σέ ὅλους πού παίρνουν μεγάλες κι' ἥρωϊκές ἀποφάσεις καὶ τὶς θέτουν σ' ἐφαρμογὴ γιά τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς τους. Καὶ οἱ Πατέρες, βαθεῖς γνώσται τῶν διακυμάνσεων τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, μὰ καὶ τῶν μεθοδειῶν τοῦ διαβόλου, ὁμιλοῦν γιά τὶς καταστάσεις αὐτὲς πού ὁ ἄνθρωπος μεταπηδᾷ ἀπ' τὴ μιὰ περιοχὴ στὴν ἄλλη. Καὶ κάνουν λόγο οἱ Πατέρες γιά τὴν κάμψι τοῦ ζήλου, γιά τὴ μείωσι τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, γιά ἕνα αἶσθημα σεισμοῦ κάτω ἀπ' τὰ πόδια σου, πού νοιώθεις κάθε φορὰ πού μιὰ πλανεύτρα σκέψι ἔρχεται νὰ σοῦ σπεῖρη ζιζάνια στὴν ψυχῆ. Εἶναι, λοιπόν, γνωστὲς αὐτὲς οἱ καταστάσεις. Καὶ συμφέρει νὰ τὶς μάθης ἀπὸ τώρα, γιά νὰ εἶσαι προετοιμασμένος νὰ τὶς δεχθῆς καὶ νὰ τὶς νικήσης. Χωρὶς τίποτε ν' ἀλλάξῃ στὸ περιβάλλον σου, αὐτὸ θὰ σοῦ φαίνεται διαφορετικὸ. Γιατὶ θὰ γίνεται μέσα σου μιὰ ἀπροσδιόριστη ἀλλαγὴ. Καὶ τῆς ἀλλαγῆς αὐτῆς ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι οἱ νέες σκέψεις. Ὁ διάβολος σέ περιτριγυρίζει.

Ἔτσι δὲν θὰ ἀργήσουν νὰ ἐμφανισθοῦν οἱ πρῶτες δυσκολίες στὴν μοναχικὴ σου ζωὴ. Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὁ διάβολος θὰ σοῦ φέρνῃ στὴ θύμησι τὴ μνήμη τῆς προτέρας σου ζωῆς. Πόσο ὁμορφῆ, στ' ἀλήθεια, θὰ σοῦ φαίνεται. Δὲν θὰ τολμήσης βέβαια νὰ τὸ δηλώσης, ἀλλὰ θὰ σοῦ περάσῃ ἀπ' τὸ νοῦ ἢ σκέψις τι εἶχες καὶ τι ἔχασες. Μὲ ὠραῖα χρώματα ὁ πανοῦργος θὰ σοῦ παρασταῖνῃ τὶς ἀνέσεις σου, τὶς ἀσχολίες σου, τὴν ἀνεξαρτησία σου. Ἐνῶ ἐδῶ... Ἐκεῖ εἶχες τοὺς θαυμαστὲς σου, τοὺς φίλους σου. Ἐνῶ ἐδῶ εἶσαι ὁ τελευταῖος τροχὸς τῆς ἀμάξης. Τόσες ἡμέρες ἔχεις καὶ κανεὶς δὲν φάνηκε νὰ σέ συμβουλευθῆ, νὰ σοῦ ζητήσῃ τὰ φῶτα, νὰ σοῦ ἀναθέσῃ κάτι ἀνάλογο μὲ τὰ προσόντα σου. Καὶ μὲ τέτοιες κι' ἄλλες παρόμοιες σκέψεις θὰ ἐπιδιώξῃ ὁ ἀχρεῖος νὰ σοῦ μαράνη τὸ ζῆλο καὶ νὰ σοῦ γεννήσῃ λογισμοὺς μετα-

μελείας, τώρα πού πολὺ καλὰ ξεύρει πὼς κάτι τέτοιο θὰ ἐσή-
μαινε τῆς ψυχῆς σου τὴν ἀπώλεια.

Ἐπειτα, πόσο θὰ σοῦ κοστίζει τώρα ὁ χωρισμὸς ἀπ' τοὺς
δικούς σου. Ὅσο ἔμενες κοντά τους, δὲν εἶχες ἴσως ἐκτιμήσει
πολὺ τὴν ἀνάγκη τους. Ἐνῶ τώρα οἱ γονεῖς σου, τ' ἀδέλφια σου,
οἱ συγγενεῖς σου σοῦ παρουσιάζονται στὸ μυαλὸ τόσο ἀπαραί-
τητοι. Σὲ κλονίζουν, στ' ἀλήθεια, τέτοιες σκέψεις. Ἡ θύμησί
τους σοῦ φέρνει ἀθυμία. Καὶ ξεσπᾷς σὲ ἀσυγκράτητο κλάμα γιὰ
νᾶβρης σ' αὐτὸ μιὰν ἀκτίδα παρηγορίας. Τώρα πού κάπως ξε-
θώρασε μέσα σου ἡ μορφή τοῦ Νυμφίου σου, ὅλα τὰ προηγού-
μενα παίρνουν ἓνα ξεχωριστὸ νόημα.

Μὰ δὲν εἶναι μόνο αὐτὲς οἱ δυσκολίες. Εἶναι κι' ἄλλες. Πολὺ
καιρὸ εἶχαν νὰ σ' ἐνοχλήσουν πειρασμοί. Εἶχες ἡσυχάσει. Νὰ
ὄμως πού πάλι τοῦτο τὸν καιρὸ σοῦρχονται ἄσχημοι λογισμοί,
ἀκάθαρτοι καὶ βρωμεροί. Σοῦ ἀπασχολοῦν φευγάλα στὴν ἀρχὴ
τὸ νοῦ. Σιγὰ-σιγὰ γίνονται πιὸ σφοδροί. Σὲ συνταράσσουν. Σὲ
κάνουν νὰ αἰσθάνεσαι πὼς ζῆς σὲ καμίνι. Ἀπὸ ὦρα σὲ ὦρα νο-
μίζεις ὅτι χάνεις τῆς ἀσφαλείας τὸ αἶσθημα. Φοβάσαι πὼς ἡ
δύναμις τῆς ἀντιστάσεως σὲ ἐγκαταλείπει. Μὰ κι' αὐτὸ περνᾷ
γιὰ νὰ παραχωρήσῃ τὴ θέσι του σὲ ἄλλο. Τώρα εἶναι ἡ σειρὰ
τῶν ἀδελφῶν. Δὲν βρίσκεις κανένα χωρὶς ἀτέλεια. Ὁ ἓνας εἶναι
φλύαρος, ὁ ἄλλος εἴρων, ἓνας τρίτος ἀπότομος. Προηγουμένως
εἶχες προσέξει τὶς καλωσύνες τοῦ καθενός. Τώρα ἐκεῖνες δὲν σὲ
ἐντυπωσιάζουν. Τὰ ἐλαττώματά τους παρατηρεῖς. Κι' αὐτὰ στέ-
κεσαι καὶ στοχάζεσαι.

Ἐπειτα, πόσο βαρεῖα καὶ καταθλιπτικὴ σοῦ φαίνεται τώρα
ἡ ὑπακοή. Μερικὲς φορές, τώρα τελευταῖα, ἄρχισες νὰ κρίνης
ἀπὸ μέσα σου τὶς ἐντολὲς τοῦ Γέροντός σου. Καὶ ἡ κρίσι σου δὲν
τις βγάζει ὅλες σωστές. Τὸ λογικὸ σου ἐπαναστατεῖ γιὰ τὰ λε-
γόμενά του. Στὴν ἀρχὴ εἶχες τυφλὴ ὑπακοή κι' ἐμπιστοσύνη στὸν
Γέροντα. Ὅ,τι ἔλεγε, τὸ ἔπαιρνες γιὰ φωνὴ Θεοῦ. Τώρα ὅμως
νοιθῆεις μιὰ ἐσωτερικὴ ἀντίδρασι, πού κάνει νὰ σὲ ἐγκαταλείπη
ἡ αὐθόρμητη συμμόρφωσι πρὸς τὶς ἐντολὲς του. Ἐτσι ἀρχίζεις
ἴσως νὰ δυσανασχετῆς μαζί του. Τὸν ἐπικρίνεις. Ἀρχίζεις καὶ
σὺ ὁ ἴδιος νὰ στενοχωρῆσαι μὲ τὸν ἑαυτὸ σου. Μιὰ σύγχυσι
αἰσθάνεσαι στὸν ἐσωτερικὸ σου κόσμο.

Κι' ἔπειτα εἶναι καὶ τὰ διακονήματα τῆς Μονῆς. Πόσο εὐ-
χάριστα ἐνοιθες στὴν ἀρχή, ὅταν σοῦ πρωτοανέθεσαν ἓνα δια-
κόνημα. Μὲ πόση λαχτάρα τὶς πρῶτες ἡμέρες ἔτρεξες νὰ ἀντα-
ποκριθῆς στὰ νέα σου καθήκοντα. Καὶ ἡ πιὸ ταπεινὴ δουλειὰ

σου φαινόταν εύλογία. Τώρα όμως νοιώθεις νά μειώνεσαι κάθε φορά πού σου ἀναθέτουν μιὰ παρόμοια ἐργασία. Ἀρχίζεις νά ξεσυνερίζεσαι τούς ἄλλους. Σκέπτεσαι τὰ προσόντα σου, κι' ἐπιθυμείς ἀνάλογες μ' αὐτὰ νά εἶναι καί οἱ ἀσχολίες σου. Κι' ἔρχονται ἀράδα οἱ λογισμοὶ ὅτι εἶσαι παρηγκωνισμένος, παραπεταμένος.

Νομίζεις πὼς θὰ πάθης ἀσφυξία. Ἀγωνίζεσαι βέβαια, ἀλλὰ τὸ ἔδαφος σείεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σου. Ἔχουν ἤδη ἀρχίσει οἱ πρῶτες δυσκολίες. Ἀνεβαίνεις τὸ Γολγοθᾶ σου. Καί τις δυνάμεις σου τις νοιώθεις νά ἐλαττώνονται. Πολλές φορές τὰ βάζεις μὲ τὸν ἑαυτό σου. Τὸν μαλλώνεις, γιὰ τις κακὲς κι' ἀπρόσμενες σκέψεις του. Κι' ὅταν ἔπειτα ἀπὸ λαβυρινθώδη τοῦ νοῦ σου τρεξίματα κι' ἀνελέητα τῆς φαντασίας σου ταξίδια, ἀνακαλῆς τὸν ἑαυτό σου στὴν τάξι, βλέπεις τὰ ὀλισθήματα τῆς καρδιάς σου καὶ πληγώνεσαι, καὶ κυριεύεσαι ἀπὸ ἓνα αἶσθημα ἀνεστιότητος κι' ἀπελπισίας. Γιατί, ἐνῶ παίρνεις τὴν ἀπόφασιν νά διορθώσης κάτι τι, ὕστερα συλλαμβάνεις τὸν ἑαυτό σου ἔνοχο σὲ κάποιο ἄλλο. Κι' αὐτὸ συνεχίζεται τώρα καιρὸ πολὺ.

Τί θὰ κάμης λοιπόν; Τί πρέπει νά κάμης;

Τὸ πρῶτο-πρῶτο εἶναι νά καταλάβης ποιὸς εἶναι ὁ ὑποβολέας τῶν κακῶν σου λογισμῶν. Ἕνας εἶναι, πού σου βάζει τις σκέψεις αὐτές: ὁ μισόκαλος διάβολος, πού θέλει τὸν ψυχικὸ σου θάνατο. Ἐπίτηδες ἀποτραβιέται γιὰ λίγο φαινομενικὰ ὁ Κύριος καὶ σὲ ἀφήνει ἐκθετο στοῦ Σατανᾶ τὰ βέλη. Γιὰ νά σου δώσῃ τὴ γεῦσιν τοῦ ἀγῶνα, τὴν πείρα τοῦ πολέμου, τῆς νίκης τὴ χαρὰ. Σὲ ἀφήνει νά ἀναμετρηθῆς. Ἀλλὰ δὲν σὲ ἐγκαταλείπει οὔτε γιὰ λίγο. Εἶναι ἐκεῖ δίπλα σου καὶ μόλις χρειασθῆς τὴ βοήθειά Του, θὰ σοῦ τὴν δώσῃ. Θὰ ἀγωνισθῆ μαζί σου καὶ θὰ σὲ ὀδηγήσῃ στὸ θρίαμβο. Παράλληλα ὅμως πρέπει καὶ σὺ νά μοχθήσῃς καὶ σὺ νά κορασθῆς. Πεῖσε τὸν ἑαυτό σου πὼς τώρα ἀνήκεις στὸν Χριστό. Προσεύχου γιὰ τούς δικούς σου. Ὅμως δὲν ἀνήκεις πιά σ' αὐτούς. Φέρε στὴ μνήμη σου τὰ παραδείγματα τῶν ὁσίων, πού διάλεξαν τὴ ζωὴ τῆς ξενιτείας κι' ἀποταγῆς κι' ἔκοψαν κάθε σύνδεσμο μὲ τὴν οἰκογένειά των. Σκληρότης, θὰ μοῦ πῆς. Ἴσως. Ἀλλὰ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς. Ἐπειτα μάθε τὸν ἑαυτό σου στοὺς ἄλλους νά βλέπῃ μόνο τὰ καλὰ κι' ἀξιέπαινα κι' ὄχι τὰ σφάλματα κι' ἐλαττώματα. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχομε τὴ συνήθεια νά δικαιώνωμε τὸν ἑαυτό μας καὶ ν' ἀδικοῦμε τούς ἄλλους. Ὅλο οἱ ἄλλοι πταίουν, ἐμεῖς ἔχομε δίκαιο. Προσπάθησε νά βγάλῃς ἀπὸ μέσα σου τὴν αὐτοπεποιθήσιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην

στὸν ἑαυτὸ σου καὶ τὶς τυχὸν ἱκανότητές του. Ἀπόκτησε αὐτὸ πού ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ὀνομάζει «αὐτομεμψία» καὶ μὴ ρίχνῃς πάντα δίκιο στήν κρίσι σου. Εἶναι πρὸς ὄφελός σου νὰ ἐπισημαίνῃς τὰ δικά σου καὶ ὄχι τῶν ἄλλων τὰ σφάλματα. Ἔτσι κάνουν οἱ πνευματικὰ κατηρτισμένοι. Στούς λογισμοὺς τῆς ἀνυπακοῆς καὶ τῆς ἐπάρσεώς σου, νὰ ἀντιτάξῃς τὶς φρικτὲς ὑποσχέσεις πού ἀβίαστα ἔδωσες καὶ τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου. Ἐπίτηδες σοῦ τὰ παρουσιάζει ἔτσι ὁ διάβολος, γιατί ἂν δὲν τὸν ἀκολουθήσῃς, σὲ περιμένει τὸ ἄφθορο στεφάνι τῆς δόξης τ' οὐρανοῦ. Δὲν λέω, μπορεῖ καὶ ὁ Ἡγούμενος νὰ φέρεται ἄσχημα ἢ ἀδιάκριτα. Ὅμως μὲ τὴν ὑπομονὴ κι' ὑπακοή σου, καὶ ἐκεῖνον κερδίζεις καὶ τὴν χάρι τοῦ Θεοῦ ἐξασφαλίζεις ἐπάνω σου. Οἱ παλαιοὶ Πατέρες — μὴ τὸ ξεχνᾷς — ἂν καὶ εἶχαν προσόντα κι' ἀγιότητα πολλή, ἐν τούτοις προτιμοῦσαν νὰ κρύβουν τὶς ἱκανότητές των καὶ μὲ χίλιους δυὸ τρόπους ἤθελαν νὰ προσποιοῦνται τοὺς ἀνοήτους, ἀγραμμάτους καὶ σαλοὺς, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ἐπισύρουν ἐπάνω των τὰ σκώμματα καὶ τὶς εἰρωνεῖες τῶν ἄλλων, κι' ὄχι τὶς δόξες καὶ τιμὲς τῶν κοσμικῶν. Ἔτσι φόρεσαν τὰ φωτοστέφανα τῆς ἀγιότητος. Ἐπίσης μὴ δώσης συνέχαια στὴ «μνήμη τοῦ προτέρου βίου» πού ὁ διάβολος σοῦ φέρνει στὸ μυαλό. Θέλει νὰ σὲ δελεάσῃ. Γιὰ νὰ σὲ κάμῃ ἀποστάτη. Σὺ ὅμως γνώριζε καὶ μὴ ξεχνᾷς πὼς ἐδιάλεξες ὄχι μιὰ ἀπλῶς ἀνώτερη ζωὴ, ἀλλὰ τὴ μοναδικὴ ζωὴ, αὐτὴ πού δὲν συγκρίνεται μὲ τίποτε, πού εἶναι ἀνώτερη κι' ἀπ' τὴ βασιλικὴ ἀλουργίδα, κι' ἀπ' τὴ φαντασμαγορικὴ κοσμικότητα.

(Συνεχίζεται) Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΜΟΝΙΜΟΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

**Δ'. ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΩΝ
ΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΑΘΕΪΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑΣ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΜΕΝΑ ΕΙΔΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΠΑΡΑ ΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ***

2. Κλονισμός του κύρους των θεσμών
καί των φορέων ή εκπροσώπων των θε-
σμών.

"Όπως κάθε ιεράρχησι των αξιών έχει κριτήριο τὸ θέλημα
τοῦ Θεοῦ, ἔτσι καὶ κάθε αὐθεντία πηγάζει τελικὰ ἀπὸ τὴν αὐθεν-
τία τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἂν τοῦτο ἰσχύη γιὰ κάθε ἄλλο εἶδος αὐθεντίας, πολὺ
περισσότερο ἰσχύει γιὰ τὴν αὐθεντία καὶ τὸ κύρος τοῦ θεσμοῦ τῆς
'Εκκλησίας. Διότι ἐνῶ ἡ σχέσις τῆς αὐθεντίας ἄλλων θεσμῶν πρὸς
τὸν Θεὸν εἶναι ἕμμεσος, ἡ σχέσις τῆς αὐθεντίας τῆς 'Εκκλησίας
πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ἄμεσος καὶ κατ' εὐθεΐαν. "Όταν κλονίζεται
λοιπόν, μὲ τὴν ἀθεϊστικὴν προπαγάνδα, ἡ πίστις στὸ Θεό, κλονίζε-
ται ἄμέσως τὸ κύρος καὶ ἡ αὐθεντία τῆς 'Εκκλησίας. Δὲν εἶναι
βέβαια τοῦ παρόντος νὰ ἐξετάσωμε καὶ ἄλλους λόγους ποὺ προκα-
λοῦν τὸν κλονισμὸ τοῦ κύρους τῆς 'Εκκλησίας στὴν σύγχρονη ἀν-
θρωπότητα, καὶ μάλιστα στὴν σύγχρονη νεολαία. Περιοριζόμεθα
ἐδῶ μόνο στὸν κλονισμὸ, ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ τὴν ἀθεϊστικὴν
προπαγάνδα καὶ ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι μικρός.

'Αλλὰ πρέπει νὰ τονισθῇ, ὅτι, ὅταν κλονίζεται ἡ πίστις στὸ
Θεό, καὶ ὅταν κλονίζεται τὸ κύρος των αξιών των πνευματικῶν,
κλονίζονται καὶ οἱ ὑπόλοιποι θεμελιώδεις γιὰ τὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώ-
που, ὡς ἀτόμου καὶ κοινωνικοῦ ὄντος, θεσμοί.

Κλονίζεται δηλ. καὶ ὁ θεσμὸς τῆς πατρίδος, τοῦ κράτους, τῆς
οἰκογενείας, τοῦ σχολείου κ.λπ. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἐναντίον

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 248 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

κάθε αὐθεντίας τάσις τῶν σημερινῶν νέων, ἡ ὁποία ἔχει βεβαίως καὶ ἄλλα αἴτια, ἐν πολλοῖς ὅμως στηρίζεται καὶ τρέφεται καὶ ἀπὸ τὰ ἀθεϊστικὰ κηρύγματα. Ἐν προκειμένῳ δηλ. παρεξηγεῖται τὸ θεῖο δῶρο τῆς ἐλευθερίας — τὸ αὐτεξούσιο — κατὰ τοὺς Πατέρας. Παρεξηγεῖται τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς ἐλευθερίας. "Ὅτι δηλ. ἐλευθερία δὲν εἶναι ἡ ἀπόρριψις ἀσυζητητῆ κάθε θεσμοῦ καὶ κάθε αὐθεντίας, καὶ ὅτι ἀκόμη ἡ ἐλευθερία γεννᾷ στὸν ἄνθρωπο μιὰ βαρυστάτη εὐθύνη. Εἴμεθα καταδικασμένοι νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι — κατὰ μιὰ ἀκραία διατύπωσι πού τονίζει τὴν βαρύτητα τῆς εὐθύνης τοῦ ἀνθρώπου, πού ἀπορρέει ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν ἐλευθερία.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος καὶ ὁ νέος ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας — τοῦ αὐτεξουσίου — δὲν διστάζει νὰ ἀρνηθῇ τὸν Θεόν, εἶναι ἐπόμενο νὰ ἀρῆται καὶ τὸ κῦρος τῶν διαφόρων κοινωνικῶν θεσμῶν, νομίζοντας ὅτι καὶ αὐτοὶ στρέφονται κατὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας του καὶ θέλουν νὰ τὴν περιορίσουν. "Ὅταν δηλ. πέσῃ τὸ θεμέλιο, δηλ. ἡ πίστις στὸ Θεό, καταρρέει καὶ τὸ ὅλο οἰκοδόμημα τῶν θεσμῶν, καὶ ὄχι μόνον ὁ ἀμέσως, ὡς ἐλέχθη, μετὰ τὴν αὐθεντία τοῦ Θεοῦ σχετιζόμενος θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας.

"Ὅταν κλονίζονται οἱ θεσμοί, κλονίζεται καὶ τὸ κῦρος τῶν ἐκπροσώπων τῶν θεσμῶν. Ἱερεὺς, διδάσκαλος, πατὴρ ἔπαψαν στὶς ἡμέρας μας νὰ ἔχουν τὴν αὐθεντίαν πού τοὺς ἀπέδιδετο σὲ περασμένες ἐποχές. Ἡ πραγματικότητα αὐτὴ εἶναι καὶ μιὰ συνέπεια τῆς ὅλης ἐξελίξεως τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, πού ἀποδεσμεύεται ἀπὸ τὴν πατριαρχικὴ δομὴ τῆς ζωῆς καὶ κατευθύνεται πρὸς μιὰ δομὴ, πού τονίζει περισσότερο τὴ σημασία τοῦ ἀτόμου, ὡς προσωπικότητος μεμονωμένης. Αὐτὸ βέβαια ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἄσχετο, ἀλλὰ καὶ ἐκαλλιεργήθη ἀπὸ τὸ ἐν γένει πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

"Ὅταν ὅμως ὁ τονισμὸς τοῦ ἀτόμου παίρῃ ἀκραίως μορφὴς καὶ ἀπορρίπτεται ἀσυζητητῆ κάθε αὐθεντία, τότε τίθεται σὲ κίνδυνον ἡ δυνατότητα κοινωνικῆς ζωῆς. Σ' αὐτὴν δὲ τὴν συνέπεια ὀδηγεῖ σὲ τελευταία ἀνάλυσι ἡ ἀθεϊστικὴ προπαγάνδα, ὅπως στὴν παράγραφο αὐτὴ θελήσαμε νὰ δείξωμε.

3. Ἡ ἄλυστῆ ὑπαρξιακὴ ἀγωνία.

Ἡ ἀνθρωπίνῃ ὑπαρξις, συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα, διεξάγει μιὰ μάχη ἐναντίον τοῦ μηδενός, τὸ ὁποῖο τὴν ἀπειλεῖ διαρκῶς.

Πρὸς τρεῖς κατευθύνσεις ἀπειλεῖ τὸ μηδὲν τὴν ὑπόστασι τοῦ ἀνθρώπου καὶ δημιουργεῖ εἰς αὐτὸν μιάν ἀγωνίαν ὑπὸ τρεῖς

αντιστοίχως μορφάς. Τὸ μηδὲν ἀπειλεῖ ὄντολογικῶς τὴν αὐτοκατάφασι τοῦ ἀνθρώπου, σχετικῶς ὡς πεπρωμένον — ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἀβέβαιον μέλλον — καὶ ἀπολύτως ὡς θάνατος.

Τὸ μηδὲν ἀπειλεῖ τὴν πνευματικὴν αὐτοκατάφασι τοῦ ἀνθρώπου σχετικῶς σὰν κενὸ καὶ ἀπολύτως σὰν ἔλλειψι νοήματος.

Τὸ μηδὲν ἀπειλεῖ τὴν ἠθικὴ αὐτοκατάφασι τοῦ ἀνθρώπου, σχετικῶς σὰν ἐνοχὴ καὶ ἀπολύτως σὰν αἰωνία καταδίκη.

Αὕτῃ ἡ τριπλὴ ἀπειλὴ δημιουργεῖ στὸν ἄνθρωπο μιὰ τριπλὴ ἀγωνία. Τὴν ἀγωνία τοῦ θανάτου, τὴν ἀγωνία τῆς ἐλλείψεως νοήματος καὶ τὴν ἀγωνία τῆς αἰωνίου καὶ ἀμετακλήτου καταδίκης. Καὶ ὑπὸ τις τρεῖς αὐτὲς μορφῆς ἡ ἀγωνία εἶναι ὑπαρξιακὴ, δηλ. ἀνήκει εἰς αὐτὴν τὴν ὑπαρξί τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν εἶναι κάτι τὸ παθολογικὸ-ψυχονευρωτικόν.

Ὡς πρὸς τὴν πρώτη μορφή τῆς ἀγωνίας εἶναι δυνατὸ νὰ ποῦμε ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ὁ διαρκῆς ὀρίζων, μέσα στὸν ὁποῖο ἡ ἀγωνία γιὰ τὸ ἀβέβαιο τοῦ μέλλοντος εὐρίσκεται διαρκῶς ἐν ἐνεργείᾳ.

Ὁ θάνατος εἶναι πανταχοῦ παρὼν καὶ προξενεῖ τὴν ἀγωνία ἀκόμη κι' ἐκεῖ, ἀπ' ὅπου λείπει ἡ ἄμεσος ἀπειλὴ του. Κρύπτεται πίσω ἀπὸ τὴν πείρα πὼς κι' ἐμεῖς μαζὶ μὲ ὅλα τὰ πράγματα ὠθοῦμεθα ἀπὸ τὸ παρελθὸν πρὸς τὸ μέλλον, χωρὶς ἓνα παρὼν, στὸ ὁποῖο μποροῦμε νὰ ἐφησυχάσωμε. Κρύπτεται πίσω ἀπὸ τὴν ἀβεβαιότητα καὶ ἀνεστιότητα τῆς κοινωνικῆς καὶ ἀτομικῆς μας ὑπάρξεως. Κρύπτεται πίσω ἀπὸ κάθε ἐπιβουλή ἐναντίον τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς μας δυνάμεως π.χ. πίσω ἀπὸ κάθε ἀδυναμία, ἀσθένεια ἢ ἀτύχημα. Ἐνῶ ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου εἶναι ὄντολογικὴ, ἀπειλεῖ δηλαδὴ τὸ εἶναι μας γενικῶς, ἡ ἀγωνία τῆς ἐλλείψεως νοήματος, τοῦ κενοῦ, ἀπειλεῖ τὴν πνευματικὴ μας ὑπόστασι. Ἡ ἀγωνία τοῦ κενοῦ εἶναι ἡ ἀγωνία τῆς ἀπωλείας ἐκείνου, τοῦ ἐνός, οὗ «ἔστι χρεία» καὶ τὸ ὁποῖο δίνει νόημα στὴν ὑπαρξί μας. Εἶναι ἡ ἀγωνία τῆς ἀπωλείας ἐνός πνευματικοῦ κέντρου, μιᾶς ἀπαντήσεως εἰς τὸ ἐρωτήμα τοῦ νοήματος τῆς ὑπάρξεως.

Τὸ μηδὲν δηλαδὴ ἀπειλεῖ τὰ περιεχόμενα τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς καὶ προκαλεῖ τὴν ἀγωνία τοῦ κενοῦ. Μία πεποίθησις διαλύεται λόγῳ ἐξωτερικῶν γεγονότων ἢ ἐσωτερικῶν ἀνελιξέων. Ἀποχωρίζεται κανεὶς ἀπὸ τὴν δημιουργικὴ συμμετοχὴ σὲ μιὰ πολιτιστικὴ σφαῖρα, αἰσθάνεται ὅτι ἐναυάγησε εἰς κάτι, τὸ ὁποῖο μὲ πάθος τὸν εἶχε ἀπορροφήσει. Πέφτει ἀπὸ τὴν ἀφοσίωσι σὲ κάποιον ἀντικείμενο, στὴν ἀφοσίωσι σὲ κάποιον ἄλλο καὶ πάλι σὲ ἄλλο, ἐπειδὴ τὸ νόημα ὅλων αὐτῶν τῶν ἀντικειμένων ἐξαφανίζεται καὶ ὁ δημιουργικὸς ἔρωσ μεταβάλλεται σὲ ἀδιαφορία ἢ ἀποστροφή.

Τὰ πάντα δοκιμάζει τότε ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ τίποτε δὲν ἱκανοποιεῖται. Γεμᾶτος ἀγωνία, τέλος, στρέφεται πρὸς ἓνα ἔσχατο νόημα, μόνο γιὰ νὰ ἀνακαλύψῃ, ὅτι αὐτὸ ἦταν ἀκριβῶς ἡ ἀπώλεια ἐνὸς πνευματικοῦ κέντρου καὶ αὐτὴ ἡ ἀπώλεια ἀφῆρσε τὸ νόημα ἀπὸ κάθε συγκεκριμένο περιεχόμενο τῆς πνευματικῆς του ζωῆς.

Τὸ μὴδὲν ἀπειλεῖ, ἀπὸ μία τρίτη πλευρά, τὴν ἠθικὴ αὐτοκατάφασι τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄντολογικὸ καὶ πνευματικὸ, στὰ ὁποῖα ἀναφέρεται ἡ ἀγωνία τοῦ θανάτου καὶ τοῦ κενοῦ, δὲν εἶναι μόνο δεδομένα εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ἐγείρουν καὶ ἀξιώσεις. Εἶναι ὑπεύθυνος καὶ ὑπόλογος ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀπαιτεῖται ἀπὸ αὐτόν νὰ ἀπαντήσῃ στὸ ἐρώτημα, πῶς ἀξιοποίησε τὸ ὄντολογικὸ καὶ πνευματικὸ εἶναι του. Δικαστὴς καὶ κατήγορος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός του.

Αὐτὴ ἡ κατάστασι δημιουργεῖ τὴν ἀγωνία τῆς ἐνοχῆς καὶ τῆς καταδίκης — ἀπωλείας—. Διότι ὁ ἄνθρωπος χρησιμοποιοῦντας τὴν περατὴ ἐλευθερία, τὴν ὁποῖαν ἔχει, μπορεῖ νὰ πράττῃ ἀντίθετα ἀπὸ ὅσα ὀφείλει. Τότε ἀποξενώνεται ἀπὸ τὴν αὐθεντικὴ του οὐσία καὶ προκαλεῖται ἡ ἀγωνία τῆς ἐνοχῆς καὶ τῆς ἀμετακλήτου ἀπωλείας.

Οἱ τρεῖς αὐτοὶ τύποι τῆς ἀγωνίας, δηλαδὴ ἀγωνία τοῦ θανάτου, ἡ ἀγωνία τοῦ κενοῦ καὶ ἡ ἀγωνία τῆς ἐνοχῆς, εἶναι ἀλληλένδετοι.

Εἶναι χαρακτηριστικὸς ὁ λόγος τοῦ ἀπ. Παύλου, (αὐτὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία), ποῦ συνδέει τόσο βαθυστόχαστα τὸν θάνατο μὲ τὴν ἁμαρτία καὶ ἐπομένως τὴν ἀγωνία τοῦ θανάτου μὲ τὴν ἀγωνία τῆς ἐνοχῆς. Ἡ τριπλῆ—μία στὴν οὐσία της—αὐτὴ ἀγωνία συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ ἀπασχολεῖ κάθε ἄνθρωπο, καὶ ἰδιαιτέρως ἔντονα κάθε νέον. Κάτω ἀπ' τὸ πρῆσμα αὐτῆς τῆς ἀλύτου ἀγωνίας εἶναι δυνατὸ νὰ ἐρμηνευθοῦν πολλὰς ἐκδηλώσεις τῶν σημερινῶν νέων. Διότι χωρὶς Θεὸν ἡ ἀγωνία μένει ἄλυτος καὶ τὰ τρία αὐτὰ φλέγοντα ὑπαρξιακὰ ἐρωτήματα, τοῦ θανάτου, τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς, τῆς ἐνοχῆς ἀπωθοῦνται στὸ ὑποσυνείδητο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπενεργοῦν καὶ ὀδηγοῦν σὲ μὴ ὁμαλὲς ἐκδηλώσεις, οἱ ὁποῖες μποροῦν νὰ διαβαθμισθοῦν διαφόρως, ἀπὸ ἀπλὲς ἀταξίες καὶ ἀθῶες, ἀλλὰ ἀνώμαλες ἐκδηλώσεις τῶν νέων στὴν κοινωνία, μέχρι σοβαρὰς ἀντικοινωνικὰς ἐκδηλώσεις ἐναντίον τῆς κοινωνίας καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων.

Ἀνάλογες ἐκδηλώσεις παρουσιάζονται πολὺ ἔντονα στὴν νεολαία τῆς Εὐρώπης, ὅπου ἡ ὄλη ἀνέλιξις τῆς ἀθείας εὐρίσκεται εἰς προκεχωρημένα στάδια, χωρὶς νὰ ἀποκλείωνται βέβαια καὶ οἱ

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ζ'

Η ΕΝΟΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΙΓΝΑΤΙΟΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

“Ολοι γνωρίζομεν τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς Θεολογίας των, ὡς μάρτυρες τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, συνδέουν δύο ἐποχάς, τὴν ἀποστολικὴν καὶ ἐκείνην τῶν Ἀπολογητῶν.

Ἡ σπουδαιότης τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων συνίσταται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Θεολογία των ἀπηχεῖ τὴν φωνὴν τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας.

Τὸ κέντρον τῆς διδασκαλίας των εὐρίσκεται εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐνότητος τοῦ Μυστικοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἰδέαν ἐκφραζομένην εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ ζωῆς καὶ προερχομένην ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὁδηγοῦσαν δὲ εἰς τὴν «ἐνσωμάτωσιν» ἡμῶν ἐν Χριστῷ.

Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος, Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας καὶ μάρτυς, ὅστις ὑπῆρξε μία μεγάλη ἐκκλησιαστικὴ φυσιογνωμία, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἀποστολικὸς Πατήρ, ὅστις ὑπερέτῳνισε τὴν ἰδέαν τῆς ἐνότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ περὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐπισκόπου. Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας, κατ' αὐτόν, ταυτίζεται μὲ τὸν ἐνότητα τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ.

Βεβαίως, πολὺ ἐπέδρασεν ἐπὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὑπ' ὄψιν Πατρὸς ἡ ὑπάρχουσα καὶ σύγχρονος αὐτῷ ἐποχὴ τῶν διωγμῶν — βασιλεία Τραϊανοῦ — καὶ τῶν σχισμάτων, τὰ ὅποια κατὰ καιροὺς ἐνεφανίζοντο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

ὕγιεις ἀντιδράσεις. Ἄλλ' ὅσον τὸ ρεῦμα τοῦ ἀθεϊσμοῦ, τοῦ σεκουλαρισμοῦ, τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας ἐπεκτείνεται καὶ ἡ ἐπίδρασις πάνω σὲ μᾶς τῶν ἄλλων λαῶν, λόγῳ τῶν διαφόρων μέσων πνευματικῆς ἐπικοινωνίας, αὐξάνεται, πρέπει νὰ ἐτοιμαζόμεθα, ὅτι καὶ ἡμεῖς, ἂν ἐγκαίρως δὲν ἀντιδράσωμεν, θὰ κληθοῦμε πολὺ σύντομα νὰ ἀντιμετωπίσωμεν καὶ στὴν νεολαία τῆς Ἑλλάδος ἐπικίνδυνες καταστάσεις.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΠΑΝΤ. ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗΣ

Εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας καὶ ἵνα ἀντιμετωπισθῶσιν οἱ κίνδυνοι οὗτοι, ὁ ἱερός Πατὴρ προβάλλει μίαν κυρίως ἰδέαν, τὴν ἐνόητα τῆς Ἐκκλησίας περὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐπισκόπου.

Ἐποστηρίζει μετὰ πολλῆς θέρμης, ὅτι οἱ πιστοὶ πρέπει νὰ εἶναι ἠνωμένοι μὲ τὸν Χριστόν, τὴν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ μιᾶς συνεχοῦς καὶ σταθεροῦς ἐνότητος. Ἡ ἐπιθυμία του αὕτη, τῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου ἐν Χριστῷ, ἐκφράζεται εἰς τὰς ἐπιστολάς του: «Ὁ ἐμός ἔρωσ», γράφει, «ἐσταύρωται καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοὶ πῦρ φιλοῦν τι· ὕδωρ δὲ ζῶν, καὶ λαλοῦν ἐν ἐμοί, ἔσωθέν μοι λέγει· δεῦρο πρὸς τὸν Πατέρα» (Ἰγν. Ἐπιστ. Ρωμ. 7,2). «Ἐκεῖνον ζητῶ, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα. Συγγνωμονεῖτέ μοι, ἀδελφοί, μὴ ἐμποδιστέ μοι εἰς ζωὴν φθάσαι. Ἰησοῦς γάρ ἐστιν ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν. Μὴ θελήσητέ με ἀποθανεῖν· θάνατος γάρ ἐστιν ἡ ἄνευ Χριστοῦ ζωὴ. Τοῦ Θεοῦ θέλοντά με εἶναι, κόσμῳ μὴ χαρίσθητε. Ἄφετέ με καθαρὸν φῶς λαβεῖν. Ἐκεῖ παραγενόμενος, ἀνθρωπος Θεοῦ ἔσομαι. Ἐπιτρέψατέ μοι μιμητὴν εἶναι τοῦ πάθους Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μου· εἴ τις αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ ἔχει, νοησάτω ὃ θέλω, καὶ συμπαθεῖτω μοι, εἰδὼς τὰ συνέχοντά με» (Ἰγν. Ἐπιστ. Ρωμ. 6,2 καὶ ἐξ.).

Ὁ ἀναγινώσκων τὴν ἐπιστολὴν ταύτην θαυμάζει τὸν μέγαν πόθον, τὸν ὁποῖον ἔχει ὁ Ἄγ. Ἰγνάτιος νὰ εἶναι ἠνωμένος μὲ τὸν Χριστόν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐρμηνεύεται πλήρως, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ ἱερός Πατὴρ ἔζη συνειδητῶς τὴν βαθυτέραν θεολογίαν τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας ὡς συνεχοῦς κοινωνίας, ἐν τῇ ἐνοίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ὡς Σώματος Χριστοῦ.

Ὁ Ἰγνάτιος φλέγεται ἀπὸ τὴν ἰδέαν τῆς ἐνότητος καὶ ἔνεκα τούτου, ὅτε στέλλει χαιρετισμοὺς εἰς τὰς τοπικὰς Ἐκκλησίας, προτρέπει αὐτάς εἰς ἐνότητα ἐν Χριστῷ καὶ ἐνότητα περὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ποιμένου των, ἵνα οὕτω καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀντιμετώπισις τῶν ἐπικινδύνως κυκλοφορούντων (ἀλύκων), οἱ ὁποῖοι ἐπιχειροῦν τὴν διάσπασιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ (ὑπερφυσικὴ) αὕτη ἐνότης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προέρχεται ἀπὸ τὸν Χριστόν καὶ συντελεῖ εἰς τὸν ἰσχυρὸν σύνδεσμον τῶν μελῶν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὥστε τὸ Μυστικὸν Σῶμα νὰ ἐμφανίζεται ὡς ὁ ἰσχυρὸς ἐκεῖνος θεανθρώπινος ὀργανισμὸς, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ Θεῖον καὶ ἀνθρώπινον στοιχεῖον εἶναι τοσοῦτον ἰσχυρῶς ἠνωμένα, ὅπως ἀκριβῶς ἰσχυρὰ ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐνότης τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ.

Παρά ταῦτα ὅμως, ὁ "Αγ. Ἰγνάτιος ὑποστηρίζει, ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει οὐχὶ μόνον «ὑπερφυσικῆ» ἐνότης, ἀλλὰ καὶ «ὄρατῆ» τοιαύτη.

Οἱ πιστοὶ δέον νὰ συμπροσεύχωνται περὶ τὸ ἴδιον θυσιαστήριον, κλώντες τὸν ἴδιον ἄρτον, ἔχοντας τὴν ἴδιαν πίστιν καὶ ὑπακούοντας εἰς τὴν αὐτὴν κεφαλὴν, ἵνα οὕτω εἶναι ἡνωμένοι μετὸν Κύριον.

Ἡ ὄρατῆ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας προϋποθέτει ἐνότητα τῶν λαϊκῶν μελῶν τοῦ Σώματος μετὰ τοὺς Κληρικούς καὶ πάντων τούτων μετὸν Ἐπίσκοπον, ὅστις εἶναι ὁ «τύπος Χριστοῦ» ἐν τῇ τοπικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Τοιοιουτρόπως, ὁ "Αγ. Ἰγνάτιος ἀναφέρει: «Ὁ ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου ὢν, καθαρὸς ἐστὶ διὸ καὶ ὑπακούει τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις· ὁ δὲ ἐκτὸς ὢν, οὗτός ἐστιν ὁ χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν διακόνων τι πράσσαν· ὁ τοιοῦτος μεμίανται τῇ συνειδήσει» (Ἰγν. Ἐπιστ. Τραλ. 7:2 καὶ ἐξ.). Ὁμοίως δὲ «μηδεὶς χωρὶς ἐπισκόπου τι πρασσέτω τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκεῖνη βεβαία εὐχαριστία ἡγείσθω, ἢ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον οὔσα, ἢ ὅ ἂν αὐτὸς ἐπιτρέψῃ» (Ἰγν. Ἐπιστ. Σμυρν. 8:1). «Διὸ καὶ θαρρῶν γράφω τῇ ἀξιοθέῳ ἀγάπῃ ὑμῶν, παρακαλῶν ὑμᾶς, μιᾶ πίστει, καὶ ἐν ἐνὶ κηρύγματι, καὶ μιᾶ εὐχαριστίᾳ χρῆσθαι. Μία γάρ ἐστιν ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν αὐτοῦ τὸ αἷμα τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυθέν· εἷς καὶ ἄρτος τοῖς πᾶσιν ἐθρούφθη καὶ ἐν ποτήριον τοῖς ὅλοις διενεμήθη· ἐν θυσιαστήριον πάση τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ εἷς ἐπίσκοπος, ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ τοῖς διακόνοις τοῖς συνδούλοις μου» (Ἰγν. Ἐπιστ. Φιλαδ. 4).

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀποστολικοῦ Πατρὸς στρέφεται περὶ βασικὰς τινὰς ἐννοίας, ὡς εἶναι ἡ Θ. Εὐχαριστία, τὸ Ἱερὸν Θυσιαστήριον, ὁ Ἐπίσκοπος, τὸ Πρεσβυτέριον· πάντα δὲ ταῦτα ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς ΜΙΑΣ Ἐκκλησίας.

Θὰ ἡδυνάμεθα, ἀνευ μηδεμιᾶς ἀμφισβητήσεως, νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἡ θεολογία αὕτη ἀποτελεῖ δριμύτατον «κατηγορῶν» ἐναντίον πάντων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατὰ καιροὺς συντελοῦν εἰς τὴν διατάραξιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπαρχούσης ἐνότητος, ὑπὲρ τῆς ὁποίας — ἐνότητος — ἐπὶ αἰῶνας ἐν τῇ λατρευτικῇ τῆς Ἐκκλησίας ζωῇ τὰ μέλη τοῦ Μυστικοῦ Σώματος προσεύχονται καὶ τὰ ὀλέθρια τῆς διαίρεσεως ἀποτελέσματα οἱ πάντες γινωρίζομεν.

Ἡ ἐνότης αὕτη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐνότης ἐν Χριστῷ, ἀγία-ζουσα τὴν ζωὴν τῶν πιστῶν καὶ δίδουσα νόημα εἰς τὰς ἐνεργείας

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

ΩΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΝ ΑΙΤΗΜΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ*

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, πρέπει νὰ θέσωμεν ὡς βᾶσιν τὴν θεμελιώδη ἀλήθειαν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀνήκει ἐκ φύσεως εἰς τὸν Θεόν.

Συνεπῶς, δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ζήσῃ πνευματικῶς μακρὰν τοῦ Θεοῦ. Μία τοιαύτη ζωή, μόνον ὡς ἔκπτωσης καὶ ὡς θάνατον εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ μᾶς ἐκπλήττῃ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας χρησιμοποιοῦν μεταξὺ ἄλλων καὶ τοὺς ὄρους «παρὰ φύσιν», «ἀλλοτριώσεις», «θάνατος» διὰ νὰ δηλώσουν τὴν ἁμαρτίαν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 39 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

μας, εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὴν ἐλπίδα, εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ εἰς πάσας τὰς πρὸς τὸν πλησίον μας ἐκδηλώσεις· εἶναι ἐνότης μεταφύρουσα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὀδηγοῦσα αὐτὸν εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς ἐνότητος τῶν προσώπων ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι.

Ἡ καθ' ὅλου θεολογία τοῦ Ἁγ. Ἰγνατίου, ὡς μέχρι τοῦδε διεκρίναμεν, ἔχει πολλὰ κοινὰ σημεῖα μὲ τὴν θεολογίαν τοῦ Ἁπ. Παύλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη διδασκαλία τῶν λοιπῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων στηρίζεται, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος· «ἵνα οἱ πάντες ἐν ὧσιν», εἶναι ἡ διήκουσα ἔννοια.

Βεβαίως, ἡ προαναφερομένη ἐνότης εἶναι ὁρατὴ, διότι ὁ Κύριος ἦτο ὁρατός· ἀλλ' ἐκτὸς τούτου εἶναι ἀκίβη κάτι πολὺ περισσότερον· εἶναι ἐνότης ζωῆς, τῆς ὁποίας τὴν οὐσίαν πλήρως δὲν δυνάμεθα νὰ κατανοήσωμεν· εἶναι ἐσωτερικὴ, ὑπερφυσικὴ, ἀποκαλυπτικὴ καὶ θεία ἐν Χριστῷ ἐνότης.

Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘ. ΤΡΙΒΙΖΑΣ, M. Phil.

«Ὡσπερ γὰρ τὸ κακὸν καὶ ἡ ἁμαρτία παρὰ φύσιν, οὕτω δὴ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἀρετὴ κατὰ φύσιν ἐστίν», ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας¹².

Πραγματικὸς ἄνθρωπος, ζῶν συμφώνως πρὸς τὴν ἀληθινὴν φύσιν αὐτοῦ, εἶναι μόνον ὁ ἄνθρωπος τῆς κοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο διότι μόνον ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἐν τῷ Σώματι Αὐτοῦ, δηλαδὴ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, εἶναι δυνατὴ ἡ ἀληθὴς κοινωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτάνῃ, παύει πλέον νὰ εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ, ἐκπίπτει τῆς ἀληθοῦς φύσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς προορισμοῦ του, ἀλλοτριούται. «Χριστοῦ γὰρ εἶναι πάντες λεγόμεθα τῆς πρὶν ἕξω γεγονότες ἀλλοτριώσεως, ἣν ἔσχομεν ἁμαρτάνοντες, καίτοι κατὰ φύσιν ὄντες Θεοῦ. Ἀλλὰ πάλιν ἡμᾶς διὰ τοῦ Πνεύματος ἠκείωσατο ποιήσας ἀναλώτους παντὶ πειρασμῷ»¹³.

Τὸ γεγονός ὅτι συνετελέσθη εἰς τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς ἁμαρτίας μία ἐκπτώσις, μία ἀλλοτριώσις ἐκ τῆς ἀληθοῦς φύσεως αὐτοῦ, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἐγκατέλειψε τελείως τὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ κυριευθῇ οὗτος πλήρως ὑπὸ τοῦ θανάτου. Ὁ θάνατος ἤλθεν ὡς φυσικὴ συνέπεια τῆς ἁμαρτίας, ὅμως ὁ Χριστός, διὰ τῆς ἐνσαρκώσεώς του, ἀνεζήτησε καὶ «ἀνέλαβεν» ὀλόκληρον τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐπανάφερε διὰ τοῦ θανάτου Αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεως εἰς τὴν κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ἄρσιν δηλαδὴ τῆς ἀλλοτριώσεως τοῦ ἀθρώπου. Τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ὑπογραμμίζει ἰδιαιτέρως ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης: «Ἀμαρτία δέ ἐστίν», λέγει, «ἡ τοῦ Θεοῦ ἀλλοτριώσις, ὅς ἐστιν ἡ ἀληθινὴ τε καὶ μόνη ζωή... Διὰ γὰρ τοῦ ἀλλοτριωθῆναι αὐτὸν (τὸν Ἀδὰμ) τῆς ὄντως ζωῆς, αὐθημερὸν ἐκυρώθη κατ' αὐτοῦ ἡ τοῦ θανάτου ἀπόφασις. Μετὰ ταῦτα δὲ χρόνοις ὕστερον καὶ ὁ σωματικὸς τῷ Ἀδὰμ ἐπηκολούθησε θάνατος. Ὁ τοίνυν διὰ τοῦτο ἐλθὼν, ἵνα ζητήσῃ καὶ σῶσῃ τὸ ἀπολωλός, ὅπερ ἐν τῇ παραβολῇ ὁ ποιμὴν πρόβατον ὀνομάζει· καὶ εὕρισκει τὸ ἀπολωλός καὶ ἀναλαμβάνει ἐπὶ τῶν ἰδίων ὤμων ὄλον τὸ πρόβατον, οὐ μόνην τὴν τοῦ προβάτου δοράν· ἵνα ἄριστον ποιήσῃ τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον, διὰ ψυχῆς τε καὶ σώματος ἀνακραθέντα πρὸς τὴν θεότητα. Καὶ οὕτως οὐδὲν ἀφῆκε τῆς φύσεως ἡμῶν ὃ οὐκ ἀνέλαβεν ὁ κατὰ πάντα πεπειραμένος καθ' ὁμοίότητα, χωρὶς ἁμαρτίας»¹⁴.

12. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, ὁμιλ. εἰς τρεῖς παιῖδας 15, Μ.Ρ.Γ. 77, 1153C.

13. Προκοπίου Γαζαίου, εἰς Ἦσ. 45 Μ.Ρ.Γ. 87, 2385B.

14. Γρηγορίου Νύσσης, Κατὰ Εὐνομ. 2 Μ.Ρ.Γ. 45, 545BC.

Ἄμαρτία συνεπῶς σημαίνει ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως, ἀλλοτριώσις αὐτοῦ, θάνατος, καὶ μάλιστα θάνατος καθολικός. Μετάνοια ὅμως, ἐπιστροφή δηλαδή καὶ κοινωνία ἐν Χριστῷ, σημαίνει ἐπαναφορὰν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν ὁδόν, ἣ ὁποία ὀδηγεῖ εἰς τὴν κοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἣ ὁποία εἶναι ζωὴ καὶ μάλιστα ζωὴ καθολικὴ, ζωὴ αἰώνιος.

Ἡ μετάνοια ὅμως δὲν εἶναι κάτι τὸ ἀφηρημένον ἢ καὶ τὸ ἐξωτερικόν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἓνα γεγονός, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς ὀλόκληρον τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ. Εἶναι δὲ φανερόν, ὅτι ἡ ἀληθὴς μετάνοια, ὡς μία ἐσωτερικὴ διεργασία τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἣ ὁποία δέχεται τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, περιλαμβάνει τὸ στοιχεῖον τῆς ἐλευθέρως ἀποφάσεως τοῦ ἀνθρώπου νὰ δεχθῇ τὴν χάριν αὐτὴν καὶ νὰ βαδίσῃ συνειδητῶς τὸν δρόμον τῆς ἐπιστροφῆς καὶ τῆς ἐπανάδοῦ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας, εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀληθοῦς ζωῆς.

Διὰ τὸν ἄνθρωπον ὑφίστανται πραγματικῶς αἱ δύο δυνατότητες: Ἡ δυνατότης τῆς ζωῆς καὶ ἡ δυνατότης τοῦ θανάτου. Εἶναι δὲ αἱ δυνατότητες αὗται ἡ συνέπεια τῆς ἐλευθέρως ἐκλογῆς ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνθρώπου τῆς μιᾶς ἐκ τῶν δύο ὁδῶν. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος λάβῃ ἀρνητικὴν θέσιν ἐναντι τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεόν, μοιραίως θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδόν, ἣ ὁποία ὀδηγεῖ εἰς τὸν θάνατον.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς, τὴν χαρὰν τῆς πατρικῆς στέγης καὶ θὰ πορευθῇ εἰς χώραν μακρινήν, εἰς ξένην χώραν. Θὰ ἀναζητήσῃ ἐκεῖ τὴν κοινωνίαν, τὴν φιλίαν καὶ τὴν χαρὰν, θὰ εὔρῃ ὅμως τὴν μόνωσιν, τὴν ψυχικὴν κατάθλιψιν καὶ τὸν θάνατον, θὰ ἀναζητήσῃ τὸν παράδεισον καὶ θὰ εὔρεθῇ εἰς τὴν κόλασιν. «Τί εἶναι κόλασις;», ἐρωτᾷ ὁ Ντοστογιέφσκι. «Τὸ μαρτύριον τοῦ νὰ μὴν ἀγαπᾷ κανεὶς», ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος¹⁵. Εἶναι ἡ ἔλλειψις τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἀγάπης. Τῆς ἀγάπης, ἣ ὁποία ἀποτελεῖ ἐσωτερικόν γνῶρισμα τῆς ζωῆς τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ, τοῦ Θεοῦ δηλαδή τῶν χριστιανῶν.

Δὲν θὰ ἦτο δὲ ἄστοχον νὰ κάνωμεν ἐνταῦθα μίαν παρένθεσιν, διὰ νὰ εἴπωμεν, ὅτι εἰς αὐτὸ συνίσταται κυρίως ἡ διαφορὰ μετὰ τοῦ Θεοῦ τῶν φιλοσόφων καὶ τοῦ Θεοῦ τῶν χριστιανῶν τῆς σωτηρίας, τὴν ὁποίαν διεκήρυττον αἱ Ἀθῆναι καὶ τοῦ λυτρωτικοῦ μηνύματος τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Θεὸς τῶν φιλοσόφων εἶναι τὸ ἀπόλυτον ὄν, τὸ ἀπόλυτον ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται εἰς τὴν κο-

15. Φ. Ντοστογιέφσκι, ἐνθ' ἄνωτ. III ὁ'.

ρυφήν τῆς πυραμίδος τῶν ιδεῶν τοῦ Πλάτωνος. Εἶναι ἓνα ὃν αὐταρκες, τὸ ὅποῖον δὲν ἔχει οὐδενὸς ἀνάγκην καὶ δὲν δύναται νὰ ἀγαπήσῃ κανένα.

«Μὰ τάχα ὁ ἀγαθὸς δὲν ἐπαρκεῖ στὸν ἑαυτόν του σὰν ἀγαθὸς πού εἶναι;», ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης εἰς τὸν διάλογον «Λύσις». Καὶ συνεχίζει: «Κι' αὐτὸς πού ἐπαρκεῖ στὸν ἑαυτόν του δὲν ἔχει, βέβαια, ἀπὸ κανένα ἀνάγκη... κι' ὅποιος δὲν ἔχει ἀπὸ κανένα ἀνάγκη, καμμιὰν εὐχαρίστησι δὲν θὰ δοκιμάσῃ ἀπὸ κανέναν ἄλλο... κι' ἂν δὲν ἀναζητήσῃ κανένα, οὔτε καὶ θ' ἀγαπᾷ κανένα... κι' ὅποιος δὲν δοκιμάζει καμμιὰν εὐχαρίστησι πού νὰ προσέρχεται ἀπὸ ἄλλον, μήτε καὶ ν' ἀγαπᾷ μπορεῖ»¹⁶.

Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, αἱ Ἀθῆναι δὲν ἤτο δυνατόν νὰ ἀναζητήσουν τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν ἀγάπην καί, ἐπομένως, ἤτο ἀδύνατον νὰ φέρουν τὴν λύτρωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀντιθέτως, εἰς τὰς Ἀθήνας ἠκούσθησαν καὶ φωναί, αἱ ὁποῖαι κατεδίαιζον κάθε ἐκδήλωσιν εἰλικρινοῦς ἀγάπης καὶ συμμετοχῆς εἰς τὴν θλιῦσιν τοῦ συνανθρώπου, ἐκφραζομένην διὰ μιᾶς ἀληθοῦς συμπαθείας καὶ ἐχαρακτῆριζον τὴν τοιαύτην συμπάθειαν ὡς κάτι κακόν¹⁷.

Ὁ Θεὸς ὅμως τῶν χριστιανῶν εἶναι ἀγάπη, καὶ ἡ σωτηρία, τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλεται ἡ Ἐκκλησία, συνίσταται ἀκριβῶς εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν ζωὴν ἐν Χριστῷ, ἡ ὁποία ἀναλύεται εἰς ζωὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ Θεὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀγάπη καὶ δι' αὐτόν τὸν λόγον δὲν δύναται νὰ εἶναι μονάς. Εἶναι Θεὸς Τριαδικὸς καὶ ἡ ἔσωτερικὴ ζωὴ τῆς Θείας οὐσίας εἶναι ζωὴ ἀγάπης καὶ κοινωνίας τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Δι' αὐτόν τὸν λόγον ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱὸν «πρὸ καταβολῆς κόσμου»¹⁸ καὶ εὐρίσκεται ἐν Αὐτῷ. Ὅτι ὁ Υἱὸς εὐρίσκεται ἐν τῷ Πατρὶ¹⁹, ὅτι ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα «ἐν εἰσι»²⁰.

16. Πλάτων, Λύσις 215αβ.

17. πρβλ. π.χ. τὴν διδασκαλίαν τῆς Στοᾶς, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ πάθη χαρακτηρίζονται ὡς κάτι τὸ κακόν, εἰς αὐτὰ δὲ συγκαταλέγεται μεταξὺ ἄλλων καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἐκδηλουμένη συμπάθεια.

18. Ἰω. 17,24.

19. Ἰω. 17,21.

20. Α'. Ἰω. 5,8.

Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀληθὴς ἄνθρωπος, πλησιάζει περισσότερον τὸν Θεόν, γίνεται «καθ' ὁμοίωσιν», ὅταν εισέρχεται εἰς τὴν κοινωνίαν αὐτήν, ὅταν γίνεται δηλαδὴ ἀγάπη.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος οὐδεμίαν συγγένειαν παρουσιάζει μὲ τὴν ζωὴν τῆς ἀγάπης τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, εἶναι ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος κινεῖται εἰς τὸ σκότος τῆς ἐσωτερικῆς μοναξιᾶς καὶ δὲν δύναται νὰ ἀγαπήσῃ κανένα· ἄλλως θὰ ἔπαυε νὰ εἶναι διάβολος. Δι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ δυνατότης τῆς ἀγάπης καὶ τῆς κοινωνίας, οὔτε ὡς πραγματικότης, οὔτε καὶ ὡς προσπάθεια ἐπανόδου του εἰς τὴν κατὰστασιν τῆς κοινωνίας. Δι' αὐτὸ καὶ εἶναι καταδικασμένος αἰωνίως εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, μακρὰν τοῦ Θεοῦ.

Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῆ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐν ὅσῳ οὗτος εὐρίσκεται ἐν τῇ ζωῇ. Διότι ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σατανικοῦ αὐτοῦ κλειοῦ τῆς μοναξιᾶς. Αἱ προσπάθειαι ὅμως τὰς ὁποίας καταβάλλει, ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου ζητεῖ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ, εἶναι βεβαίως ἀνάλογος πρὸς τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ βασικὸν πρόβλημα τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεόν. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀναζητήσῃ τὴν κοινωνίαν μὲ βᾶσιν τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν πραγματικότητά τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, θὰ καταβάλλῃ βεβαίως προσπάθειαι νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σατανικοῦ κλειοῦ τῆς «μοναξιᾶς», χωρὶς ὅμως νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν.

Τὰ ἀνωτέρω μᾶς βοηθοῦν νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν τάσιν πολλῶν ἀνθρώπων σήμερον, καὶ ἰδιαίτερος νέων, οἱ ὁποῖοι παραδίδονται κυριολεκτικῶς εἰς τὴν χρῆσιν ναρκωτικῶν καὶ ζητοῦν τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ αἰτήματός τῆς ψυχῆς των διὰ κοινωνίαν ἐκεῖ, ὅπου εἰς τὴν πραγματικότητά δὲν ὑπάρχει. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν εἶναι σπάνιον εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς καὶ τὸ φαινόμενον τῆς αὐτοκτονίας.

Τὸ ἀπεγνωσμένον ὅμως αὐτὸ βῆμα ἀποδεικνύει κατὰ τρόπον βεβαίως τραγικόν, πόσον ἔντονον εἶναι τὸ αἶτημα τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν διὰ κοινωνίαν, δι' ἀγάπην, διὰ στοργήν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν κατῴρθωσαν νὰ εὑροῦν τὴν ὀρθὴν ὁδὸν πρὸς τὸ νόημα τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς συνίσταται εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς ἀγάπης μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν, προχωροῦν πρὸς τὸ ἀπεγνωσμένον αὐτὸ βῆμα καὶ ζητοῦν νὰ δώσουν βίαιον τέλος εἰς τὴν ζωὴν αὐτήν, τῆς ὁποίας τὸ νόημα ἀδυνατοῦν νὰ ἀνακαλύψουν.

Ἄλλὰ ὁ Κύριος εἰς τὴν γνωστὴν παραβολὴν του ὑποδεικνύει καὶ ἓνα ἄλλον δρόμον. Εἶναι ἡ ὁδὸς τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸν οἶκον.

τοῦ πατρός. Τὴν στιγμήν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄσωτος υἱὸς εὐρίσκειτο εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου, ἤλθεν εἰς ἑαυτὸν καὶ ἔθεσεν ἀμέσως εἰς ἐφαρμογὴν τὴν ἀπόφασίν του νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρικὴν στέγην. Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Κύριος εἰς ἄλλην παραβολήν, ἀναφερόμενος εἰς τὸν καλὸν ποιμένα, παρουσιάζει αὐτὸν νὰ πορεύεται εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἀπολωλὸτος προβάτου πρὸς ἐπαναφορὰν αὐτοῦ εἰς τὴν ποιμνῆν. Καὶ ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ἡ καθημερινὴ ἀκόμη πεῖρα ἔρχεται νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπιστροφή. Ἀκόμη καὶ τότε ποῦ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην κρίσιν μας νομίζομεν ὅτι εἶναι πλέον ἄργα καὶ πᾶσα προσπάθεια εἶναι ματαία. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπιστροφή, ὅχι μόνον ὡς δυνατότης, ἀλλὰ καὶ ὡς πραγματικότης καὶ ὡς καθῆκον. Ὡς καθῆκον κυρίως τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἰδιαιτέρως ἡμῶν τῶν ἐφημερίων, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα (ἐν τῇ ἐνότῃ βεβαίως πάντοτε μετὰ τοῦ ἐπισκόπου), οἱ φυσικοὶ φορεῖς τῆς ποιμαντικῆς φροντίδος τῆς Ἐκκλησίας μας.

Καὶ ἐὰν δὲν προσέξωμεν τὸ μέγα αὐτὸ καθῆκον, ἐὰν περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὰ λογικὰ ἐκεῖνα πρόβατα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς ποιμνῆς, τότε διατρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ εἴπῃ καὶ εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός: «Δὲν ἔπρεπε νὰ βόσκουν τὰ ποιμνία οἱ ποιμένες; Ἀλλὰ ἐσεῖς ἐτράφητε μὲ τὸ γάλα καὶ ἐνεδύθητε μὲ τὸ ἔριον· ἐσφάζατε τὰ παχέα καὶ δὲν ἐβοσκήσατε τὸ ποιμνιον. Οὔτε ἐνισχύσατε τὸ ἀδύνατον, οὔτε ἐθεραπεύσατε τὸ ἀσθενές, οὔτε ἐπεδέσατε τὸ πληγωμένον, οὔτε ἐπανεφέρατε τὸ παραπλανηθέν, οὔτε ἀνεζητήσατε τὸ ἀπολωλός· ἀλλὰ μὲ βίαν καὶ σκληρότητα ἐκυβερνᾶτε αὐτά»²¹.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

21. Ἰεζ. 34, 2-4.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Ποιμαντικῆς Οἰκογενείας

ΙΕΡΑ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΝ Τῃ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ*^{*}

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ ΕΙΣ ΣΥΓΓΕΝΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Ἐπάρχει ὅμως καὶ ἡ ἄλλη πλευρὰ τοῦ θέματος. Πολλάκις ἓνα ἐκ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναίκα, προσκολλᾶται εἰς κάποιον συγγενικὸν πρόσωπον, τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα, τὸν ἀδελφὸν ἢ τὴν ἀδελφήν ἢ τὴν θεῖαν κ.λπ.

Εἰς μίαν ἀπόπειραν συμβιβασμοῦ τῶν δισταμένων συζύγων ἔλεγεν ὁ ἄνδρας. «Ἀπὸ τὴν γυναίκα μου ἓνα μόνον παράπονον ἔχω, πάτερ, καὶ δι' αὐτὸ χωρίζω. Δὲν θέλει τὴν μητέρα μου καὶ τὴν ἀδελφή μου εἰς τὸ σπίτι, τὰς ὁποίας ἐγὼ δὲν δύναμαι ν' ἀποχωρισθῶ. Προκειμένου νὰ διώξω μητέρα καὶ ἀδελφήν, προτιμῶ νὰ χωρίσω τὴν γυναίκα μου».

Ἐδῶ ὁ πνευματικὸς θὰ χρειασθῆ νὰ τονίσῃ ἀληθείας αἰωνίας. Νὰ καταστήσῃ σαφὲς εἰς τὸν σύζυγον τί εἶναι ὁ γάμος καὶ ὅσα ὁ Χριστὸς ἐνομοθέτησε διὰ τὸ ἀδιάλυτον τοῦ γάμου. Ποῖαι αἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἀπέναντι τῆς συζυγίας ποὺ συνήψαν καὶ τῆς νέας οἰκογενείας ποὺ ἴδρυσαν. Θὰ τονίσῃ ὅτι ἄλλο εἶναι ἐνδιαφέρον καὶ θεμιτὴ ἀγάπη πρὸς τοὺς οἰκείους, καὶ ἄλλο προσκόλλησις πρὸς αὐτοὺς μέχρι παραμελήσεως τῶν καθηκόντων τῶν πρὸς τὴν νέαν οἰκογένειαν. Ἡ προσκόλλησις εἰς συγγενικὰ πρόσωπα φθείρει τὴν ἀγάπην τοῦ ἀνδρογύνου. Ἦμπορεῖ νὰ ἀποβῆ πληγὴ ἀληθινὴ μὲ δραματικὰς συνέπειας. Θὰ τοὺς εἰπῆ. Παντρευτήκατε, μὰ δὲν ξεκολλήσατε τὴν καρδιά σας ἀπὸ τὸ πατρὸνικὸ σας σπίτι. Δὲν ξεκολλήσατε ἀπὸ συγγενεῖς, ἀπὸ μητέρα, ἀδελφές, ἀδελφοὺς κ.λπ.

Ἐδῶ ἔχομε ἀστόχημα βασικόν. Παντρευτήκατε, μὰ δὲν καταλάβατε τί σημαίνει νὰ ἐνώσουν δύο ἄνθρωποι, ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα, τὴν ζωὴν τῶν καὶ ν' ἀποτελέσουν μὴ νέα οἰκογένεια.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 252 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

Τώρα σπίτι τοῦ νέου ζεύγους εἶναι ὄχι τὸ πατρογονικό, ἀλλὰ τὸ δικό σας, τὸ καινούργιο σπίτι. Ἔτσι ἀκριβῶς συνέβη κάποτε καὶ με τοὺς γονεῖς σας, ὅταν κι' ἐκεῖνοι ξεκίνησαν με τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς εὐχῆς τῶν δικῶν των γονέων, γιὰ νὰ φτιάξουν τὸ δικό τους τὸ σπίτι καὶ νὰ δημιουργήσουν τὴν δική τους τὴν οἰκογένεια. Πόσον ὠραία τὸ λέγει ἡ Ἁγία Γραφή: «Ἐνεκεν τούτου καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν».

Βεβαίως, θὰ ἐγκαταλείψετε οἰκείους καὶ συγγενεῖς, ὅσον φίλτατοι καὶ ἂν εἶναι, ὥστε νὰ μὴ σταθοῦν ἐμπόδιον στὸ στήσιμο καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νέας οἰκογενείας. Ὅλοι αἱ δυνάμεις, συναισθηματικά, ψυχικά, πρῶτα διὰ τὸ καινούργιο σπίτι κι' ἔπειτα ὅσο χρειάζεται διὰ τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς, τόσον ὅσον δὲν θὰ βλαβῆ ἡ νέα οἰκογένεια, καὶ ὁ χρόνος σας πρῶτα δι' αὐτό.

Στὶς παλιῆς γνωριμίες ἀνήκει τὸ ὀλίγον, εἰς τοὺς γονεῖς σεβασμός, ἀγάπη, ἐνασχόλησις τόση, ὅση δὲν θὰ παρεμποδίση τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ νέου σπιτιοῦ, τὴν ἁρμονικὴν συμβίωσιν τῶν συζύγων. Αὐτὰ ἀποτελοῦν κεφαλαιώδη σημεῖα μιᾶς ἀληθινῆς συζυγικῆς συμβίωσης. Ἐὰν ὅμως, ὡς προελέγχθη, ὁ πατέρας, ἡ μητέρα, ἡ ἀδελφὴ ἐξακολουθοῦν νὰ κρατοῦν τὴν πρῶτην θέσιν εἰς τὴν καρδιά τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναίκος, καὶ αὐτὸ δημιουργεῖ δυσαρμονίαν συζυγικὴν, θὰ λεχθῆ καθαρά, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἄτοπον. Διατί; πῶς ἤμπορεῖ νὰ δικαιολογηθῆ ἡ στάσις αὐτή, τώρα ποῦ ἔκαμες δικό σου σπίτι; καὶ εἰς τὴν γυναῖκα σου ποῖαν θέσιν δίδεις; λησμονεῖς ὅτι «οὐκ ἔτι ἔστε δύο ἀλλὰ σάρκα μία». (Ματθ. ΙΘ' 6). Τώρα ἀπέκτησες δεσμοὺς ἰσχυρότερους με ἄλλο πρόσωπο, με τὴν γυναῖκα σου, πρὸς χάριν της, ἂν πραγματικὰ νοιώθης τὴν σπουδαιότητα τῆς γαμηλίου ἐνώσεως, θὰ ἐξαρτᾶσαι ὀλιγότερον ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους συγγενικοὺς δεσμοὺς. Καλοὶ καὶ σεβαστοὶ εἶναι οἱ γονεῖς σου, τ' ἀδελφία σου, οἱ συγγενεῖς σου. Καὶ θὰ τοὺς ἀγαπᾶς καὶ θὰ τοὺς φροντίζης. Ὑπὸ ἓνα ὄρον ὅμως, ὅτι δὲν θὰ ζητοῦν τὴν ἀποκλειστικὴν ἀγάπην σου. Δὲν θὰ βλέπουν τὴν σύντροφον τοῦ βίου σου ὡς παρείσακτον, ὡς ἀντίζηλον, ποῦ ἤλθε νὰ τοὺς πάρῃ τὴν θέσιν των μέσα στὴν καρδιά σου.

Δὲν θὰ παρεμβαίνουν στὰ διάφορα συζυγικὰ ζητήματα ποῦ ἀναφύονται. Θ' ἀφήνουν τὸ ἀνδρόγυνον νὰ τὰ ἐπιλύσῃ μόνο του. Δὲν θὰ δημιουργοῦν συγκρούσεις. Δὲν θὰ ἀπαιτοῦν νὰ κυβερνοῦν αὐτοί. Δὲν θὰ δυσκολεύουν τὴν νέαν οἰκοδέσποινα στὸ νὰ

φτιάξει τὸ νοικοκυριό της, ὅπως αὐτὴ ὀνειρεύεται. Μία παρέμβασι εἶναι νοητή, ἐκεῖνη ποὺ εἰρηνεὺει τὸ σπίτι. Ἄν ὁμως ἡ μητέρα, τ' ἀδελφία, οἱ συγγενεῖς, βάζουν σκάνδαλο, προκαλοῦν διενέξεις, καταστρέφουν τὴν εἰρηνικὴν συμβίωσιν, τότε ὁ ἀληθινὸς σεβασμὸς καὶ ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη πρὸς αὐτούς, μὰ καὶ ἡ ὑποχρέωσίς σου πρὸς αὐτὴν ποὺ ἐνώθηκε γιὰ πάντα μαζί σου, εἶναι νὰ ὑποδείξῃς εἰς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς σου τὴν θέσιν των. Καὶ ἂν δὲν τὸ καταλάβουν, νὰ βοηθηθοῦν, ἔστω καὶ ἂν χρειασθῇ νὰ τηρήσῃς σκληροτέραν τακτικὴν. Αὐτὸ ποὺ γίνεται συχνὰ νὰ χωρίζουν οἱ σύζυγοι, νὰ κρημνίσουν τὸν ναὸ τῆς συζυγίας, νὰ διαλύουν τὴν νεοσύστατο οἰκογένεια χάριν συγγενικῶν προσώπων, ἀποτελεῖ ἐγκλημα. Τὸ «καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ ἰδίᾳ γυναικί», ἔχει θεϊκὸν κύρος, εἶναι νόμος αἰώνιος καὶ ἀκατάλυτος καὶ ἡ τήρησις του στηρίζει τὸν γάμον καὶ τὴν νέαν οἰκογένειαν.

ΠΡΟΣΚΟΛΛΗΣΙΣ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ

ΕΙΣ ΣΥΓΓΕΝΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Ἰδοὺ τώρα καὶ ἡ ἄλλη πλευρά.

Δυστυχῶς, πολλάκις καὶ ἀπὸ τὴν σύζυγον ὑπάρχει ἡ ἴδια παρέκκλισις. Παντρεύεται, καὶ ἐνῶ δηλώνει ὅτι θὰ ἀνήκη στὸν ἄνδρα της, αὐτὸ δὲν τὸ ἐντυπώνει μέσα της. Καὶ δυστυχῶς οὔτε ἡ μητέρα της δὲν τὴν εἶχε προπαιδεύσει, σὰν νὰ ἤθελε νὰ τὴν κρατήσῃ γιὰ πάντα κοντὰ της.

Καὶ συμβαίνει αὐτὸ τὸ ἀκατανόητον. Ἀπεφάσισε νὰ ὑπανδρευθῇ, ὄχι ὁμως καὶ νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ πατρογονικὸ της σπίτι, ὄχι καὶ νὰ κάμῃ δικό της νοικοκυριό, ὄχι καὶ νὰ προσκολληθῇ στὸν ἄνδρα της.

Ἄν ἔλεγαν οἱ γονεῖς καὶ μάλιστα ἡ μητέρα τοῦτο τὸ χριστιανικώτατο, ποὺ ἔλεγαν ἄλλοτε καὶ λένε μερικὲς καλὲς μητέρες καὶ σήμερα: «Παιδί μου, τώρα ἀνήκεις εἰς ἄλλον. Εἰς τὸν ἄνδρα σου. Ἐγὼ ἀποσύρομαι ἀπὸ τὴν ζωὴν σου. Κοίταξε τὸν ἄνδρα σου, τώρα ἀνήκεις εἰς αὐτόν. Καὶ αὐτὸς πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν πρώτην θέσιν καὶ εἰς τὴν καρδιά σου καὶ εἰς τὴν ζωὴν σου. Ἡμεῖς οἱ γονεῖς σου ἓνα σκοπὸν ἐπιδιώκομεν, πῶς νὰ ζήσετε ἁρμονικὰ καὶ ἀγαπημένα», τότε τὰ πράγματα θὰ ἦσαν διαφορετικά.

Δυστυχῶς, δὲν τὸ λέγουν ὅλαι αἱ μητέρες αὐτό, ὅπως δὲν τὸ καταλαβαίνουν καὶ ὅλαι αἱ σύζυγοι καὶ μένουں προσκολλημέναι εἰς τὰς μητέρας τῶν. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ τονίξη καὶ νὰ ξανατονίξη εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ὁ πνευματικὸς τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀλήθειαν. Νὰ λέγη: Ποῦ ἡ ἔνωσίς σας; Ποῦ τὸ «καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα;».

Διατί ἀπορεῖς κατόπιν διὰ τὸ δρᾶμα ποῦ ἔχει δημιουργηθῆ εἰς τὸ σπίτι σου;

Μάλιστα, παιδί μου. Ἐδῶ παραβαίνεις θεῖαν ἐντολήν. Ἄστοχεῖς εἰς τὴν βάσιν. Ζητεῖς νὰ στηρίξης τὸν γάμον καὶ τὴν οἰκογένειάν σου ὄχι εἰς τὸν ἄνδρα σου, μὲ τὸν ὁποῖον σὲ ἦνωσεν ὁ Θεός, ἀλλ' εἰς πρόσωπα, ποῦ μπορεῖ νὰ εἶναι φίλτατα καὶ σεβαστά, ἔρχονται ὅμως μετὰ τὸν σύζυγόν σου.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΚΩΝ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀνακοινοῦται, ὅτι ἡ δι' ἀποφάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ TAKE συσταθεῖσα ἐπιτροπὴ κρίσεως αἰτήσεων δανείων, συνελθοῦσα εἰς συνεδρίασιν τὴν 26-11-71 ἐνέκρινε τὰς μέχρι 25-11-71 ὑποβληθείσας εἰς τὸ TAKE αἰτήσεις ἀπλῶν δανείων, ἐξαιρέσει ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὀφείλουν πλέον τοῦ 1/3 ἐκ προηγουμένου δανείου, ὡς καὶ τῶν μὴ ἐγγραφέντων εἰσέτι εἰς τὰ μητρώα ἡσφαλισμένων τοῦ TAKE, λόγω μὴ ὑποβολῆς τῶν σχετικῶν δικαιολογητικῶν.

Ὡσαύτως ἐνέκρινε καὶ αἰτήσεις στεγαστικῶν δανείων ἡσφαλισμένων καὶ συνταξιούχων, Ἀθηνῶν καὶ Ἐπαρχιῶν, ἱκανοποιηθείσας ἐκ τοῦ ἀδιαθέτου ὑπολοίπου τῆς ὑπὸ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς χορηγηθείσης πιστώσεως, κατὰ τὴν 15-1-1971.

Ἐκ τοῦ TAKE

ΑΡΠΑ ΠΝΕΥΜΑΤΟΚΙΝΗΤΗ...

Πάψε Ὁρφέα, Πίνδαρε
καὶ σὺ Ἑρμῆ τῆ λύρα
καὶ σὺ Πυθία τῶν Δελφῶν
νὰ κλαῖς τῆ μαύρη μοίρα...

Ἡ ἄρπα ἢ Δαυϊτικὴ
γιὰ μᾶς, τώρα, θὰ κρούση
καὶ οἱ ψυχές μας — Χερουβείμ —
θὰ τῆς ἰσοκρατοῦσι.

Ὡ ἄρπα, ποὺ μυσταγωγεῖς
κι' ὄλους μᾶς συνεπαίρνεις!
Στὰ τρίσβαθὰ μας γλυκασμὸ
μιᾶς ἄλλης Πλάσης φέρνεις...

Πτυχὲς τῆς Σωτηρίας μας,
στὸν ἴσκιο τοῦ Θεοῦ κρυμμένες,
στίχους, τίς πλάθεις, ψαλμικούς,
εἰκόνες φωτισμένες.

Δαυῖδ μὲ τὸ Ψαλτήρι Σου,
Ἐσὺ μᾶς ἔχεις μάθει,
πῶς νὰ νικοῦμε τὸν Γολιάθ,
τὰ πιὸ θολὰ μας πάθη.

Ἄρπα πνευματοκίνητη,
ἀγγελονοτισμένη,
τὸν πάνσοφό Σου λυρισμὸ
κάθε καρδιὰ προσμένει...

Γ. Ι. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΘΕΟΛΟΓΟΣ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ Δ. Θ.

(1876 - 1938)

Ο ΑΠ' ΑΜΒΩΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ*

Β'.

«ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΟΔΗΓΙΑΙ ΚΑΙ ΥΠΟΘΗΚΑΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΚΗΡΥΚΑ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ», Σχῆμ. 8ον. Σελ. 90. Ἐν Ἀθήναις 1926.

Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι καρπὸς τοῦ ἐπὶ εἴκοσι καὶ πλέον συναπτά ἔτη μεθοδικοῦ κηρύγματος τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐν διαφόροις πόλεσι καὶ τῆς ἐπὶ τριετίαν (1907-1910) συστηματικῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Ὀμιλητικῆς ἐν τῷ Ἱεροδιδασκαλείῳ Σάμου ἢ ἀ' Ανατολήν.

Ἄϊκανὰς τῶν ὁδηγιῶν τούτων ὀφείλει εἰς τὸν διδάσκαλόν του Ἰωάννην Σ. Μεσολωρᾶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἔξοχον φιλέλληνα καθηγητὴν του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας Rendtorff.

Ὁ σ. πλὴν τῶν ἄλλων πραγματειῶν τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησεν ὡς βοηθήματα, συχνάκις παραπέμπει καὶ εἰς τὰ συγγράμματα ὀνομαστῶν ξένων καὶ ἀκολουθεῖ ἀέν οὐκ ὀλίγοις σημείοις κατὰ βῆμα κατὰ γνώμας αὐτῶν, ὅπως τῶν: Scheiniger, Stolz, Rucke, Keppler, Gatterer, Hettinger, Ackermann, Meyrberg, Stingeders κ.ἄ.

Δώδεκα εἶναι τὰ κύρια σημεία, τὰ ὁποῖα συνεκέντρωσαν ἀπερίσπαστον τὴν προσοχὴν του κατὰ τὴν πολυχρόνιον συλλογὴν τῶν πρακτικῶν τούτων ὁδηγιῶν, τὰ ὁποῖα καὶ θίγει ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, ἦτοι:

α') Τὸ ἐπίκαιρον τοῦ κηρύγματος.

Ἄ'Επίκαιρον καὶ συγχρονισμένον εἶναι τὸ κήρυγμα, ὅταν προσφέρῃ ὁ κήρυξ τοῦ λόγου εἰς τὴν σημερινὴν γενεάν τὰς σωτηριώδεις διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ἀκεραίως καὶ ἀπαραμειώτως, λαμβάνων ἀείποτε ὑπ' ὄψιν τὴν σύγχρονον κατάστασιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 270 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

τάς πνευματικάς καί ἠθικάς διαθέσεις τοῦ ἀκροατηρίου, παρουσιάζων τὸ ὠφέλιμον καί προοδευτικόν, καταστέλλων τὸ ἀντίθετον καί ἀντίθετον καί ἰδιαίτερώς τονίζων τὸ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἀκριβῶς ἀναγκαῖον».

β') Ἡ σημερινή πρόοδος τῆς μορφώσεως καί τῆς ἐπιστήμης.

«Τὸ κήρυγμα ἔχει πολλὰ νὰ ἐπωφεληθῇ ἐκ τῆς πρὸς τὰ πρόσω κινήσεως τῆς ἐπιστήμης. Ἡ σημερινή πρόοδος ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοῦ ἱεροκήρυκος περισσότερον ἢ ἄλλοτε, ἀξιόπιστον καί ἀκεραίαν καθοδηγίαν, τελείαν σαφήνειαν τῶν θρησκευτικῶν καί ἠθικῶν ἐνοιῶν καί ἀντιλήψεων, ὡσαύτως τὴν ἀποφυγὴν παντὸς σχολικοῦ τόνου».

γ') Ἡ κοινωνιστικὴ κίνησις.

Τὸ κήρυγμα ἀφείλει... νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀξίαν τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας καί τὸν Χριστιανικὸν τρόπον τοῦ βίου, νὰ ἐξευγενίσῃ τὴν ἐργασίαν, νὰ ἀνατρέφῃ τὸν ἐργάτην, νὰ ἐκπαιδεύῃ τοὺς πιστοὺς ἐν τῇ ἠθικῇ τῆς Κοινωνίας, νὰ τονίσῃ τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ».

δ') Ἡ περιποίησις τοῦ ἀτόμου.

«Τὸ ἀτομιστικὸν ρεῦμα καί ὁ σφόδρα τονισμὸς τοῦ ἐγὼ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν δὲν παρουσιάζουσι μὲν νέα καθήκοντα διὰ τὸ κήρυγμα, ἀλλ' ἐπιτείνουσι καί διευκολύνουσι, κατὰ τινα τρόπον, τὸ κύριον καθήκον τούτου, ὅπως φροντίσῃ διὰ τὰς ψυχάς... ὑποδείξῃ τὸν Χριστὸν ὡς τὸ μέγιστον ἰδεῶδες τοῦ ἀτόμου... καί τὴν μαθητείαν παρὰ τῷ Χριστῷ ὡς τὴν μόνην ὁδόν...».

ε') Ἡ σημερινή κυριαρχοῦσα ἰδέα πρὸς ἠθικὴν θεραπείαν καί ἡ κοινωνικὴ ἠθικὴ ἀκαταστασία.

«...Οὐδὲν κατορθοῦται δι' ἀπλῆς μόνον ἀπαιτήσεως πρὸς ὑπακοήν, διὰ δικτατορικῆς οἰονεὶ παρουσιάσεως τῶν ἐντολῶν καί τῶν καθηκόντων. Τοῦναντίον σπουδαῖον εἶναι ἡ βάσιμος δικαιολογία, ἡ ἕξις πρὸς ἐλευθέραν ἐκλογὴν, ὁ σύμμετρος καί ὁμοίομορφος τονισμὸς πασῶν τῶν ἀρετῶν, ἐνεργητικῆς καί παθητικῆς μορφῆς, ἡ συνυπολόγησις καί ἐκμετάλλευσις τῶν φυσικῶν βάσεων, ὡς καί τῶν ὑπερφυσικῶν ἀξιῶν, δυνάμεων καί σκοπῶν τῆς Χριστιανικῆς ἠθικῆς, ὁ σταθερὸς στηριγμὸς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ πραγματικοῦ βίου μετὰ διαρκοῦς προσανατολισμοῦ πρὸς τοὺς αἰωνίους ἀστέρας τῶν Χριστιανικῶν ἰδεωδῶν».

στ') Κήρυγμα παραμυθίας καί χαρᾶς. «Ὁ ἱεροκήρυξ πρέπει νὰ κηρύττῃ ἐν φαιδρότητι καί νὰ κηρύττῃ χαρὰν!...».

ζ') Ὁ ἀσφαλέςτατος καὶ σημαντικώτατος κανὼν τῆς Ὀμιλητικῆς.

«Ὡς τοιοῦτος καθ' ἡμᾶς ἐν πρωτίστῃ γραμμῇ εἶναι ἡ ἀγνή πρόθεσις... Καταβάλλει ἡ τοιαύτη πρόθεσις πᾶσαν προσπάθειαν, ἵνα παρουσιάσῃ ἐν παντὶ κηρύγματι τὸ ἄριστον καὶ τὸ ιδιόκτητον».

η') Ἡ χρῆσις τῆς παθοποιίας. «Συνιστῶμεν μόνον τὴν ἀποφυγὴν ἐν τῷ κηρύγματι καὶ τῇ ἀπαγγελίᾳ παντὸς πάθους ψευδοῦς, ὑποκριτικοῦ καὶ ἀδικαιολογήτου».

θ') Ἡ μορφή τοῦ κηρύγματος. «Αὕτη ἔχει ἀνάγκην πολλῆς ἐργασίας καὶ ἀδιακόπου βελτιώσεως».

ι') Ἡ διάρκεια τοῦ χρόνου. «Αὕτη δύναται νὰ διακυμαίνηται, κατὰ τὰς περιστάσεις, μεταξὺ εἴκοσι λεπτῶν καὶ ἡμισείας ὥρας».

ια') Ἡ ἀπαγγελία. «Ἡ στοιχειώδης ἀπαίτησις διὰ τὴν ἀπαγγελίαν εἶναι ἡ ὀρθὴ καὶ καταληπτὴ ἔκφρασις. Εἶναι ἀποφευκτέα ἡ μονοτονία καὶ ἡ ἰστοτονία».

ιβ') Ὁ κάματος διὰ τὸ κηρύττειν. Εἶναι «ἐλάττωμα τοῦ ἱεροκήρυκος» ὅπως ἀκατάλληλον καὶ καταστρεπτικόν. Ὁ ἀπαισιόδοξος τρόπος ἀποβλητέος ἐκ τοῦ ἄμβωνος. Ἡ δὲ «παρρησία» ἐν τῷ κηρύγματι εἶναι ἀποστολικὴ ἀρετὴ.

Τὸ περιεχόμενον τῆς βαθυστοχάστου ταύτης πραγματείας, τὸ ὁποῖον ἀδυνατοῦμεν ἔστω καὶ ἀποσπασματικῶς νὰ μεταφέρωμεν ἐνταῦθα, ἐλλείψει χώρου, πᾶγμα τὸ ὁποῖον πολλὰ θὰ εἶχε νὰ ὠφελήσῃ, ὑποδιαίρει ὁ σ. εἰς τὰ ἐξῆς εἴκοσι καὶ ἐν ἐπὶ μέρους κεφάλαια, ἦτοι:

1. Ὁ κάματος διὰ τὸ κηρύττειν.
2. Ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη.
3. Τὸ κοινωνικὸν ρεῦμα.
4. Ἡ καλλιέργεια τῆς προσωπικότητος.
5. Τὸ ἠθικὸν περιβάλλον.
6. Τὸ ἡμέτερον καθήκον.
7. Ἡ εὐσταθὴς οὐσία τοῦ κηρύγματος.
8. Ἡ ἄποψις τῆς πίστεως.
9. Ἡ ἀμφιβολία τῆς πίστεως.
10. Τὸ περιεχόμενον περὶ τῆς αἰωνιότητος.
11. Διδακτικὸν περιεχόμενον καὶ ὄχι διδασκαλικόν.
12. Ἀμυντικὸν κήρυγμα καὶ ὄχι ἐπιθετικόν.
13. Ἡθικὸν κήρυγμα.
14. Κοινωνικὸν κήρυγμα.
15. Ἡ φροντις περὶ τῆς ψυχῆς.
16. Παραμυθητικὸν κήρυγμα.
17. Ἡ προσφορὰ τοῦ κρατίστου ἐκ μέρους ἡμῶν.
18. Ἡ ἀγνή πρόθεσις.
19. Ὀμιλητικὴ μορφή.
20. Ἀπαγγελία καὶ
21. Μετὰ πάσης παρρησίας.

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Θεολόγος

ΑΓΓΕΛΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ*

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ καθαρὰ λειτουργικὸ ἔργο τοῦ π. Ἀγγέλου καὶ τὴν βαθειὰ ἐκκλησιαστικὴ συνείδησι, πὺ ἐνέπνεε στὸ πιστὸ καὶ καθημερινὰ αὐξανόμενον ποιμνιὸ τοῦ, τεράστια, ἀνυπολόγιστη ὑπῆρξε καὶ ἡ Κατηχητικὴ προσφορά του.

Ἰδιαίτερα τὸ πνευματικὸ, κοινωνικὸ καὶ φιλανθρωπικὸ ἔργο του πρὸς τὴν νεότητα, ὀλοκλήρου τῆς Χώρας, εἶναι μία ὑπόθεσι πὺ συγκλονίζει τὸν ἱστορικὸ τοῦ παρόντος καὶ προβληματίζει κάθε ἐκκλησιαστικὸ καὶ πνευματικὸ ἡγέτη.

Ἡ δρᾶσι τοῦ π. Ἀγγέλου στὶς Ὁρθόδοξες Χριστιανικὲς Ἐνώσεις, καὶ ἰδιαίτερα στὶς νεανικὲς, ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 1918. Τότε, πὺ μὲ πρόσκλησί του πραγματοποιοῦνται οἱ πρῶτες συγκεντρώσεις στὴν Ζωοδόχο Πηγῆ.

Ἀπὸ τότε, ἄλλοτε προγραμματισμένα καὶ ἄλλοτε κινούμενος ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας, ἰδρύει, κατὰ περιοχὲς, Ἐνώσεις, Ἐντευκτηρίους οἴκους, ἐπαγγελματικὲς στέγες κ.λπ. καὶ ὀργανώνει τὴν νεότητα κάτω ἀπὸ τὴν προστασία καὶ τὴν στοργὴ τῆς Ἐνορίας.

Πενήντα ὀλόκληρα χρόνια ὁ π. Ἀγγελος σκοπεύει τὸν ὑπέρτατο στόχο του καὶ κηρυγᾷ μὲ ἀπέραντο ζῆλο, ἐπιμονὴ καὶ ἀγάπη νὰ κατακτήσῃ τὶς νεανικὲς ψυχὲς.

Καὶ τὸ κατορθώνει! Σ' ὅλες τὶς περιοχὲς τῆς πατρίδος μας ἀπλώνονται οἱ νεανικὲς Ἐνώσεις. Χιλιάδες εἶναι τὰ θερμὰ καὶ ἀφωσιωμένα μέλη. Ἐκατοντάδες ἡγετικά στελέχη πλαισιώνουν τὶς πλούσιες δραστηριότητες, πὺ κρατοῦν ἄρρηκτα δεμένα τὰ νιάτα μὲ τὸν π. Ἀγγελο καὶ τὴν Ἐκκλησία. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει, κατὰ βάθος καὶ πλάτος, γιατί ἀκριβῶς ὁ π. Ἀγγελος σὰν ἀληθινὸς ποιμένας ἀγκαλιάζει κάθε ψυχὴ, κάθε ἐνδιαφέρον, κάθε πνευματικὴ ροπὴ πὺ τὸν πλησιάζει. Δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν οἱ προελεύσεις τῶν στελεχῶν καὶ τῶν μελῶν οὔτε καὶ ζητεῖ προϋποθέσεις γιὰ νὰ ἐντάξῃ τοὺς νέους καὶ τὶς νέες στὶς Ἐνώσεις του. Τὸν ἐνδιαφέρει μονάχα νὰ σώσῃ. Νὰ ποδηγητήσῃ. Νὰ μιλήσῃ γιὰ τὶς ιδέες τοῦ Θεανθρώπου. Νὰ φέρῃ μέσα στὸ Νὰὸ τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς νέους, πὺ ἀποτελοῦν βασικὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἐθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Γιατὶ μόνον ἔτσι θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ πνευματικὴ καὶ Ἐκκλησιαστικὴ ἀναγέννησι πὺ ὄραμα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 272 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

τίζεται καθημερινά και για την όποία δέν δίνει ύπνο «τοῖς βλεφάροις του».

Ὁ ἴδιος ὀρθοτομεῖ τὸν σκοπὸ καὶ σημαδεύει τὸν τρόπο τῆς ἐπιτυχίας τους, ὅταν λέη:

«Πρέπει νὰ σημειωθῆ, ὅτι τὰ στελέχη τῶν Ἐνώσεων καὶ τοῦ Χ.Ο.Φ. ἀμφοτέρων τῶν φύλων προέρχονται ἀπὸ ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις καὶ διαθέτουν διαφορετικὴν μόρφωσιν ἕκαστον ἐξ αὐτῶν.

Ἀπέβλεψα πάντοτε διὰ τῶν κινήσεων τούτων εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς λαϊκῆς ἐκκλησιαστικῆς κινήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι εἶναι εὐπρόσδεκτοι νὰ προσφέρουν, ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κηρύγματος.

Εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἐνώσεων καὶ τοῦ Χ.Ο.Φ. ἔδρασαν καὶ δροῦν ἀπὸ κοινοῦ πλούσιοι καὶ πτωχοί, ἐπιστήμονες διαφόρων κλάδων, Καθηγηταὶ θεολόγοι καὶ φιλόλογοι, Καθηγηταὶ ἀκόμη Πανεπιστημίου μετὰ ἐπαγγελματιῶν καὶ ἀποφοίτων Γυμνασίου ἢ ἀκόμη καὶ μόνον Δημοτικοῦ Σχολείου. Πάντες εἰργάσθησαν ὡς στελέχη καὶ ἐν ἀπολύτῳ συμπονοίᾳ ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως, διότι πάντες ἀπέβλεπον εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας ὡς λαϊκῶν στελεχῶν αὐτῆς.

Ἡ συνειδητοποίησι ὅτι οἱ νέες καὶ οἱ νέοι ἦταν ὑπεύθυνα πρόσωπα τῆς Ἐκκλησίας, ὑπῆρξε πάντοτε βασικὸ μέλημα τοῦ π. Ἀγγέλου.

Οὔτε θρησκευτικὲς παρατάξεις, οὔτε ιδιόχρωμες κινήσεις, οὔτε φανατισμοί, οὔτε προσωπικὲς ἀποκλίσεις ἢ ιδιοτέλειες. «Τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστὸς» ἦταν τὸ κίνητρο, ἀλλὰ καὶ τὸ τέρμα τῆς ἄγρυπνης ἐργασίας τοῦ σεμνοῦ λευίτου.

Ἡ κάθε ἐνέργεια καὶ δρᾶσι τοῦ π. Ἀγγέλου ἀποσκοποῦσε στὸ νὰ σώσῃ, πρωτίστως, τὶς ψυχὰς τῶν προβάτων καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ τὰ ὀργανώσῃ μέσα στὸν Ναὸ σὲ συνειδητά, δραστήρια καὶ ἀπαφασιστικὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

«Αἱ ἐνώσεις ἀκριβῶς προσπαθοῦν μέσῳ τοῦ Κατηχητικοῦ τῶν ἔργου νὰ ἔλθουν ἄρωγοὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς εἰς μικρὰς ομάδας πάσης ἡλικίας συνειδητοποιήσεως εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ζωὴν τοῦ κηρύγματος».

Ἡ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ πλούσια συμμετοχὴ στὶς λειτουργικὲς εὐκαιρίες, καθὼς καὶ ἡ συστηματικὴ ἐκκλησια-

Ἐκκλησία καὶ Κόσμος

«**Η ΝΕΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ Ο ΑΙΩΝΙΟΣ ΘΕΟΣ**».

«Στὸν μοντέρνο κόσμο μας πολλοὶ φαίνονται νὰ πιστεύουν πὼς ἡ Ἐπιστήμη ἐξετόπισε τὴ θρησκευτικὴ πίστη καὶ πὼς οἱ θρησκευτικὲς δοξασίαι εἶναι πιά ἀπηρχαιωμέναι καὶ ξεπερασμέναι. Καὶ ὅμως, ἡ Ἐπιστήμη ἐπεφύλασσε, μὲ τὶς νέαι κατακτῆσαι τῆς μιᾶς μεγάλης ἐκπληξῆς στοὺς σκεπτικιστῆς: ἀποφαίνεται ἀδίσταχτα πὼς στὸν κόσμο μας τίποτα, οὔτε καὶ τὸ μικροσκοπικώτερο ἀκόμη μόριο, δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαφανιοθῆ, χωρὶς ν' ἀφήσῃ πίσω του ἓνα ἀνεπαίσθητο ἔστω ἴχνος... "Ἄν ὁ Θεὸς χρησιμοποιοῖ τὴν βασικὴ αὐτῆ ἀρχὴ καὶ γιὰ τὸ πιὸ ἀσήμαντο μόριο τοῦ κόσμου, λογικὸ δὲν εἶναι τάχα νὰ σκεφθοῦμε πὼς ἡ θεμελιώδης αὐτῆ θεϊκὴ ἀρχὴ ἔχει ἐφαρμοσθῆ καὶ στὸ ἀριστούργημά του, τὴν ἀνθρώπινη ψυχῆ;».

Αὐτὰ εἶναι λόγια ἐνὸς ἀπὸ τοὺς κορυφαίους ἐρευνητὰς τοῦ Διαστήματος, τοῦ Βέρνερ φὸν Μπράουν, καὶ τὸ συμπέρασμα πολλῶν ἄλλων κορυφαίων ἐπιστημόνων, ποὺ κατὰ καιροὺς ἔχουν λάβει

* Ραδιοφωνικὸν σχόλιον, μεταδοθὲν τὴν 4-2-1972 εἰς τὴν ἐκπομπὴν «Ἐκκλησία καὶ Κόσμος».

στικὴ Κατήχησι ἀποτελοῦσαν καὶ ἀποτελοῦν τὴν καθημερινὴ τροφοδοσίαν καὶ μέριμναν τοῦ ἔργου τοῦ π. Ἀγγέλου.

Στὸ ὄνομα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς δημιουργικῆς παραδόσεως ἔμπαιναν ὅλα τὰ θεμέλια στὶς «συγκεντρώσεις» καὶ στὸ μεγάλο ἀριθμὸ τῶν Κινήσεων σ' ὅλες τὶς περιοχὰς τῆς Χώρας.

Ἔτσι, ἡ Ὁρθόδοξος πίστις πλουτισμένη μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, ἐκτὸς ποὺ γινόταν μιᾶς ἐμπρακτῆ ἐφαρμογῆς τῶν εὐαγγελικῶν λόγων, παράλληλα ἐνίσχυε καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴν αἰσιοδοξίαν γιὰ μεγαλύτερα πνευματικὰ ἔλματα. Γιὰ περισσότερα ἀνοίγματα. Γιὰ εὐρύτερες προοπτικὰς, τέτοιαι ποὺ ἀπέτελεσαν μιᾶ ἰδιαίτερη προσφορὰ στὴν γενικὴ ἀνακαίνισι τῆς κοινότητος καὶ τῆς Πατρίδος μας.

(Συνεχίζεται)

βραβεΐα Νόμπελ και πού συμφωνοῦν, χωρίς δισταγμὸ πιά, ὅτι ατίποτα δὲν ἐξαφανίζεται, χωρίς νὰ ἀφήσῃ ἴχνη, και ὁ θάνατος δὲν εἶναι παρὰ μιὰ μεταβολή».

Τὸ θέμα γύρω ἀπὸ τὴν ὑπαρξί τοῦ Θεοῦ εἶναι ἓνα θέμα πού ἀπασχόλησε πάντοτε τὴν ἀνθρώπινη γνῶσι. Κατὰ καιροὺς μάλιστα ἀκούστηκαν οἱ πιὸ ἀντικρουόμενες ἀπόψεις, ντυμένες μὲ τοὺς πιὸ ἐπίσημους ἐπιστημονικούς και φιλοσοφικούς μανδύες.

Νὰ ὅμως, πού σήμερα, ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ὑπεύθυνους ἐγκεφάλους τῆς παγκοσμίου ἐπιστημονικῆς προόδου, ὁ Βέρνερ φὸν Μπράουν, κι' ἓνα πλῆθος ἀπὸ ἄλλους διασῆμους σοφοὺς, βιολόγους, φυσικούς, χημικούς και ἀστρονόμους, πού ἀποφαίνονται κατηγορηματικά και ὄχι γιὰ πρώτη φορά, γιὰ ἓνα θέμα, πού τόσο ταλαιπώρησε τὴν ἀνθρώπινη σκέψι και τὴν καρδιά.

Ἡ πίστι πρὸς τὸν Θεό, ὑποστηρίζουν μὲ σθένος, εἶναι κάτι ἀναπόσπαστο στὴν ἐξέλιξι, στὴν ἐμπειρία και στοὺς ἀγῶνες τοῦ ἀνθρώπου. «Εἶναι κάτι τὸ προγραμματισμένο ἀπὸ τὴ φύσι του και συνεπῶς κάτι τὸ ἀναπόφευκτο».

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τοὺς διακεκριμένους αὐτοὺς μεγάλους, πού μιλοῦν σήμερα γιὰ τὴν ἀναντίρρητη παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα στὸ σύμπαν και μέσα σὲ κάθε δημιούργημα, κι' ἓνα πλῆθος ἄλλα γεγονότα ἔρχονται νὰ τονίσουν τὴν θέσι αὐτή.

Ἡ πίστι, κατ' ἀρχὴν, πού συνυφαίνεται ἄρρηκτα μὲ τὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου και ἡ ἀπροσχημάτιστη, μέσα στοὺς αἰῶνες, λατρεία τοῦ Θεοῦ εἶναι μιὰ θρησκευτικὴ πραγματικότης.

Ἐξ ἄλλου, στὶς σύγχρονες ἄθεες κοινωνίες ἀποτελεῖ κάτι τὸ ἐκπληκτικὸ ἢ διατήρησι τῆς ιδέας τοῦ Θεοῦ και ἡ λατρεία του ἀπὸ συμπαγεῖς μᾶζες θρησκευομένων. Εἶναι ἓνα φαινόμενο, πού παρατηρεῖται ὄχι μόνο στὶς παλαιῆς γενεές, ἀλλὰ και στὶς νέες.

Στὶς μεγάλες ἐπίσης καταναλωτικῆς κοινωνίες τοῦ Δυτικοῦ κόσμου ἓνα σημαντικὸ μέρος τοῦ πληθυσμοῦ και τῶν νέων ἔχουν ἀταλάντευτο δείχτη τὸν δρόμο τοῦ Χριστοῦ.

Σύμφωνα μὲ μιὰ πρόσφατη στατιστικὴ στὴ Δυτικὴ Γερμανία τὸ 63% τῶν νεαρῶν Γερμανῶν πιστεύουν ὅτι ἡ Ἐπιστήμη δὲν ἐξουδετερώνει και δὲν κλονίζει τὴν ιδέα πὼς ὑπάρχει ἓνας Θεός. Και ὄχι μόνο δὲν τὴν κλονίζει, ἀλλὰ ἀντίθετα τὴν ἐνισχύει.

Ἐπίσης τὰ 43% τῶν σημερινῶν νέων τῆς Δυτικῆς Γερμανίας πιστεύουν στὴ ζωὴ μετὰ θάνατο. Και συνεχῶς αὐξάνει ἡ γνώμη

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Θὰ μπορούσαμε νὰ χαρακτηρίσουμε τὸ πρῶτο κεφάλαιο τῆς Γενέσεως σὰν τὴν «Μάγικα Χάρτα» τῆς Τεχνικῆς. Στὸς στίχους του ἐκφράζεται ἡ θεία κατάφασις, τὸ θεῖο «ναί» στὰ τεχνολογικά ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ μάλιστα ὄχι μὲ τὴ μορφή μιᾶς ἀπλῆς συγκαταβάσεως, ἀλλὰ σὰν μιὰ ἐντολή τοῦ Θεοῦ, πρᾶγμα ποῦ σημαίνει, πὼς ἡ χρῆσι τῆς «τεχνικῆς νοήσεως», μὲ τὴν ὁποία προίκισε ὁ Δημιουργὸς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἐξουσιοδότησι καὶ συγχρόνως καθήκον.

Πρόκειται γιὰ τὴν ἀπελευθερώτρια ἐκείνη ἐξουσιοδότησι, ποῦ διαλύει τὴν μυστικιστικὴ ἀγλὴ καὶ ἀπομαγεύει τὴ φύσι ἀπὸ τὶς ποικιλόμορφες δαιμονικὰς δυνάμεις, τὶς ὁποῖες κατέσπειρε σ' αὐτὴ ἡ μυθογέννα φαντασία τοῦ ἀνθρώπου, ὅσες φορές ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴ λατρεία τοῦ Κτίστου, γιὰ νὰ λατρεύσῃ τὰ κτίσματα. Σ' αὐτὴν τὴν θεία ἐξουσιοδότησι χρωστοῦν τὴν ὑπαρξί τους ἡ ἐπιστήμη, ἡ τεχνικὴ, τὰ «θαυμάσια» τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐξουσιοδότησι αὐτὴ γνωρίζει σήμερα μιὰ ἐπικίνδυνη περιπέτεια. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά, ποῦ ὁ ἄνθρωπος ἐπαναστατικὰ σηκώνει τὸ χωματένιο κεφάλι του καὶ παίρνει στάσι ὑβριστικὴ ἀπέναντι στὸ Θεό, πιστεύοντας, πὼς μὲ τὴ δικὴ του δύναμι μπορεῖ νὰ ὑλοποιήσῃ

τους, ὅτι οἱ ἐπιστημονικὰς ἀνακαλύψεις τῆς ἐποχῆς μας δὲν εἶναι ἀποδείξεις κατὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ.

“Ἐνα ποσοστὸ 68% νέων ἀπάντησε κατηγορηματικά, πὼς «τὸ νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ ἐξηγῇ τὰ πάντα μὲ τοὺς νόμους τῶν φυσικῶν Ἐπιστημῶν, ὀδηγεῖ σ' ἕνα ἀπόλυτο ὕλισμό», ἀπαράδεχτο σήμερα γιὰ τοὺς περισσότερους λαούς.

Ἡ ἰδέα ἐνὸς Δημιουργοῦ τοῦ κόσμου, ἐνὸς Θεοῦ ποῦ τὰ πάντα ἐποπτεύει καὶ ρυθμίζει καὶ ἡ ὑπαρξί τοῦ Μονογενοῦς Γιοῦ Του, τοῦ Χριστοῦ, ποῦ ἤρθε στὸ κόσμον σὰν ἱστορικὸ πρόσωπο καὶ σὰν Λυτρωτῆς—Θεός, εἶναι ἀκριβῶς αὐτὰ ποῦ σήμερα παραδέχεται ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ παγκόσμια συνείδησι. Εἶναι ὁ Θεὸς Πατέρας καὶ ὁ Θεάνθρωπος Χριστός, ποῦ ἡ Ἐκκλησία μας διδάσκει ὅτι διαποτιζοῦν τὴν ζωὴ μας καὶ ποῦ ὁ λόγος τους καὶ ἡ πίστι μας θὰ ἀλλάξουν τὸν κόσμον καὶ θὰ χαρίσουν τὴν σωτηρία στὸν καθένα μας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

τὴν ψεύτικη καὶ παραπλανητικὴ ὑπόσχεσι τοῦ ὄφους. Σήμερα τὸ ξανατολμᾷ πυργώνοντας τὴν καινούργια Βαβέλ τῆς τεχνικῆς, ποῦ τοῦ χάρισε σὲ διάστημα ἐλαχίστων γενεῶν τὴν ψευδαίσθησι μιᾶς παντοδυναμίας. Ὁ ἄνθρωπος νοιώθει πὼς ἔγινε ἓνας «μικρὸς Θεός». Κι' αὐτὸ πρὶν ἀκόμα προφθάσει νὰ γίνῃ ἓνας σωστὸς ἄνθρωπος.

Μὲ πείσμα καὶ οἴησι βάλθηκε νὰ κενώσῃ γῆ καὶ οὐρανὸ ἀπὸ κάθε θρησκευτικὸ νόημα. Πίστεψε πὼς ἔτσι θὰ κἀνῃ πιδ εὐάλωτο τὸν κόσμο. Μὲ ἀκόρεστη τῆ δίψα τῆς γνώσεως καὶ αὐτάρεσκη ἐκανοποίησι βάλθηκε νὰ παραβιάσῃ καὶ ἀποκρυπτογραφῆσῃ τὰ μυστικὰ τοῦ σύμπαντος, προχωρώντας κάθε φορὰ καὶ πιδ μακριά, ἀπ' ὅ,τι καὶ ὁ ἴδιος μποροῦσε νὰ ἐλπίζῃ. Τώρα πιδ σκέπτεται, δὲν χρειάζεται τὴν βοήθεια κανενός. Τώρα πιδ μπορεῖ καὶ μόνος του νὰ «κυριαρχήσῃ» πάνω στὸν κόσμο.

Νὰ ὅμως ποῦ ἡ ἀφύσικη δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ἀντιστέκεται. Ὁ κόσμος αὐτὸς ποῦ μὲ τόσο ἐνθουσιασμὸ καὶ αὐτοπεποιθήσι ἐπλασε, ἐπεμβαίνοντας μέχρι σημείου καμμιὰ φορὰ ἀνεπίτρεπτο στὰ θαυμάσια τῆς Δημιουργίας, ὀρθώνεται τώρα δαιμονικὸς καὶ ἀπειλητικὸς ἐναντίον του, χωρὶς νὰ σέβεται οὔτε καὶ νὰ ὑπολογίζῃ τὸ δημιουργό του. Ἐρευνώντας τὰ μυστικὰ τοῦ σύμπαντος ἀπελευθέρωσε ὁ ἄνθρωπος καινούργια πνεύματα ἀπὸ τὸ κιβώτιο τῆς Πανδώρας, ποῦ δὲν ὑπακούουν ὅμως πιδ στὶς προσταγές του.

Ἡ πυργοποιῖα τῆς τεχνικῆς, ἐνῶ θᾶπρεπε νὰ ἀποδεσμεύσῃ καὶ ἀναπαύσῃ τὸν ἄνθρωπο, τοῦ δημιουργεῖ μιὰ σύγχυσι τοῦ νοῦ. Ὁ ἄνθρωπος κάποτε εἶχε συγκεκριμένους καὶ φωτισμένους σκοποὺς καὶ ἀτελῆ μέσα διὰ νὰ τοὺς ἐπιτύχῃ. Σήμερα τὰ μέσα του εἶναι ὑπερτέλεια, μὰ δὲν ἔχει παρὰ συγκεκριμένους στόχους. Ἀκόμα ἡ καινούργια Βαβέλ μὲ τὴν αὐτονόμεισί της δὲν ὑπέταξε μονάχα τὸ δημιουργό της στὸ ρυθμὸ καὶ τὶς ιδιοτροπίες της, ἀλλὰ ἀπειλεῖ καὶ τὴν ἴδια τὴν ὑπαρξί του μὲ ἀφανισμό. Χημικὸς θάνατος ἀπλώνεται βαρεῖα πάνω στὸν πλανήτη μας, ἐνῶ κάθε μέρα θρηνοῦμε πολλὰς ἐκατόμβες θυμάτων τοῦ τεχνικοῦ περιβάλλοντός μας.

Ὁ ἄνθρωπος ἀντὶ νὰ «κατακυριαρχήσῃ» στῆ γῆ, ἔγινε ὑποτέλης στὸν κόσμο. Αὐτῇ τῇ δέσμευσι τὴν ἐκφράζουμε ἀσυναίσθητα, ὅσες φορὲς μιλοῦμε, μὲ ἰδιαίτερη καμμιὰ φορὰ αὐτάρεσκεια, γιὰ τὸν «οἰκονομικὸ ἄνθρωπο», τὸν «ἄνθρωπο-κατασκευαστῆ», τὸν «ἄνθρωπο-καταναλωτῆ», ἴσως ἀκόμα καὶ τὸν «ἄμφρονα-ἄνθρωπο». Πιστεύουμε πὼς μ' αὐτοὺς τοὺς χαρακτηρισμοὺς ἐκφράζουμε κάτι ξεχωριστὸ ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου: στὴν πραγματικότητά δη-

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

236. Ἡ εὐχὴ τῆς μικρᾶς εἰσόδου «Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καταστήσας...» καὶ τὸ «Πάντων ἡμῶν...» τῆς μεγάλης εἰσόδου λέγονται καθ' ὁδόν; (Ἐρώτησις Πανος. Ἀρχιμ. Π.).

Κατὰ τὴν σημερινὴν πράξι καὶ ἡ εὐχὴ τῆς μικρᾶς εἰσόδου καὶ τὸ «Πάντων ἡμῶν...» λέγονται καθ' ὁδόν. Στὸ ἐρώτημα ἂν τοῦτο γίνεται καλῶς, ἡ ἀπάντησις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων τῆς λειτουργικῆς μας παραδόσεως, πρέπει νὰ εἶναι γιὰ μὲν τὸ πρῶτο ἀρνητικὴ, γιὰ δὲ τὸ δεύτερο καταφατικὴ. Καὶ ἴδου πῶς ἔχουν τὰ πράγματα.

α'. Καθ' ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ τὰ ἔντυπα ἀκόμη Εὐχολόγια καὶ Ἱερατικά, κατὰ τὶς Διατάξεις τῆς θείας λειτουργίας καὶ κατὰ τοὺς ὑπομνηματιστὰς τῆς θείας λειτουργίας Πατέρας, ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου ἐλέγετο στὸ μέσον τοῦ ναοῦ, «ἐν τῷ μεσονάφῳ»,

λύνουμε τὸ κατάντημά του. Γιατὶ ὅλα αὐτὰ δείχνουν μιὰ ἀλλοτριώσει ἀπὸ τὴν πραγματικὴ οὐσία του, τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, μιὰ στροφή πρὸς τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον μέχρι τελείας ἐσωτερικῆς κενώσεως, μιὰ ἀπληστη διάθεσι ἐνὸς «καταναλωτοῦ» τῆς Φύσεως, πὺ θάθελε, ἂν ἦταν δυνατό, νὰ ἀποκτήσῃ ὅλον τὸν κόσμον καὶ νὰ καταναλώσῃ ὅ,τι καταναλώνεται: φαγητά, τσιγάρα, αὐτοκίνητα, σίδερα, ἔμψυχα καὶ ἄψυχα, προσφέροντας γιὰ ἀντάλλαγμα πρῶτα τὴν ἐλευθερίαν του, ἔπειτα τὴν ἀξιοπρέπειάν του, ἐν συνεχείᾳ τὴν προσωπικότητά του, μετὰ τὴν ἴδια τὴν ζωὴν του καὶ τέλος τὸ σπουδαιότερο, ὅ,τι πολυτιμότερο ἔχει: τὴν ψυχὴν του. «Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;». Ἡ φρενίτιδα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου ὑπενθυμίζει τὸν αἰσώπειο μῦθος τῆς γάτας μετὰ τὴν λίμα. Εἶναι ἓνα εἶδος μαζοχιστικοῦ ἡδονισμοῦ αὐτοκαταστροφῆς, πὺ ἔρχεται σὰν μοιραῖο ἀντίτιμο τῆς ἀγωνίας του νὰ κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον. Ἐνα κέρδος μάταιο καὶ ἀνώφελο, χωρὶς νόημα καὶ χωρὶς σκοπὸν, τελείως διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ ἐξουσιαστικὸν κέρδος τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ στὴ «Μάγκνα Χάρτα» τῆς Γενέσεως, ἀφοῦ παίρνει σὰν διαβρωτικὸ ἀντάλλαγμα τὴν ζημίαν τῆς ψυχῆς του.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ἢ «ἐν τῷ συνήθει τόπῳ», πὺ προσδιορίζεται ὅτι ἦτο «μέσον τοῦ ναοῦ». Ἐκεῖ ἴστατο ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος «κλίνοντες ἀμφοτέροι τὰς κεφαλὰς». Ὁ διάκονος ἀπηύθυνε τὴν προτροπὴ «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» ἢ «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», ὁ ἱερεὺς ἔλεγε τὴν εὐχὴ τῆς εἰσόδου καὶ «ἐγειρόμενος» ἠύλογε, ὡς συνήθως, τὴν εἴσοδο. Αὐτὴ ἡ βαθεῖα κλίσις τῆς κεφαλῆς καὶ ἡ ἔγερσις ἐσήμαινε συμβολικῶς «ὡς ὁ Κύριος κατῆλθε μέχρις ἡμῶν καὶ ἐτεθνήκει καὶ τέθραπται καὶ εἰς ἄδου κατέβη» καὶ ἀνέστη (Σ υ μ ε ὶ ν Θ ε σ σ α λ ο ν ἱ κ η ς, Διάλογος, κεφ. 98. Ἐρμηνεία... 54). Ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου καὶ ἡ εὐλογία ἐλέγοντο μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος μετὰ τὸ τέλος τῆς ψαλμοδίας τοῦ τρίτου ἀντιφώνου καὶ εἰς ἐπήκοον τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰσήχθη καὶ ἐπεκράτησε καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ «ἠρέμα» ἢ «μυστικῶς» ἀπαγγελία τῆς εὐχῆς καὶ τῶν ἄλλων λειτουργικῶν φράσεων πὺ τὴν περιβάλλουν.

Ἡ ἀπαγγελία τῆς εὐχῆς στὸ μέσον τοῦ ναοῦ, διτηρήθη παρ' ἡμῖν μόνον κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴ λειτουργία. Κατὰ τὰς συνήθεις λειτουργίας ὁ ἱερεὺς ψελλίζει καθ' ὁδὸν τὴν εὐχὴ καὶ ἀφήνει μόνον τὴν εὐλογία τῆς εἰσόδου γιὰ τὸν «συνήθη τόπον». Τοῦτο προφανῶς ὀφείλεται στὴν γενικευθεῖσα τάσι περιστολῆς τοῦ τρίτου ἀντιφώνου σὲ ἓνα μόνον τροπάριο γιὰ λόγους συντομίας. Ὁ ἱερεὺς δὲν εἶχε πιά τὸν χρόνον νὰ ἀπαγγεῖλῃ στὸ μέσον τοῦ ναοῦ τὴν εὐχὴ, πὺ εἶχε προηγουμένως ἐπικρατήσει νὰ λέγεται μυστικῶς, καί, ἀφοῦ ἡ συχνὴ τῆς ἐπανάληψις τὸν ἐβοήθησε νὰ τὴν γνωρίζῃ ἀπὸ στήθους, τὴν ἔλεγε, γιὰ νὰ κερδίσῃ χρόνον, κατὰ τὴν ὥρα τῆς λιτανείας. Παλαιότερον ὅμως, ὅταν τὸ ἀπολυτίκιον ἐψάλλετο μετὰ τοὺς στίχους τοῦ ἀντιφώνου τὸ ὀλιγώτερον τρεῖς φορές ἢ, κατὰ τὸ μοναχικὸ ἔθος, ἐψάλλοντο οἱ μακαρισμοὶ μετὰ τὰ τροπάρια τῶν ἢ μετὰ τὴν γ' καὶ ε' ὡδὴ τοῦ κανόνος τοῦ ἐορταζομένου ἀγίου, εἶχε βέβαια ὄλο τὸν χρόνον νὰ μεταβῆ ἀνέτως στὸ μέσον τοῦ ναοῦ καὶ νὰ ἀπαγγεῖλῃ ἐκεῖ τὴν εὐχὴ. Ὅτι τοῦτο εἶναι ὄχι μόνον τὸ ἱστορικῶς ὀρθότερον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρεπέστερον, δὲν χρειάζεται καὶ νὰ συζητηθῇ. Ἡ περιστολὴ τοῦ μήκους τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν εἶναι βεβαίως μία ἀνάγκη ἐπιβαλλομένη ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν μας, ἀλλ' εἶναι συγχρόνως καὶ μία ἀσθένεια, ἡ ὅποια τείνει νὰ βλάψῃ καιρίως τὴν λατρεία μας, ἀν δὲν μεθοδευθῇ καὶ δὲν θεραπευθῇ ὀρθῶς. Γιὰ τὸ θέμα ὅμως αὐτὸ θὰ μᾶς δώσῃ ἀφορμὴ νὰ ὀμιλήσωμε ἀναλυτικώτερον ἢ ἐπομένῃ ἐρώτησις.

β'. Ἡ εἴσοδος τῶν τιμιῶν δώρων ἐγίνετο ἀρχικῶς χωρὶς ἰδιαίτερα πομπή, τῇ συμμετοχῇ μάλιστα μόνον τῶν διακόνων, χωρὶς οὔτε αὐτοὶ νὰ λέγουν τι, οὔτε νὰ ψάλλεται τίποτε κατὰ τὴν

ώρα αὐτή. Ἡ ἀρχαϊκὴ αὐτὴ πρᾶξις διεσώθη ἀκριβῶς στὴν λειτουργία τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν (βιβλίον Η΄). Ὅταν ἀνεπτύχθη ἡ προετοιμασία τῶν τιμίων δώρων καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν στὸ θυσιαστήριον ἤρχισε νὰ προσλαμβάνη πανηγυρικὸ καὶ ἐπίσημο χαρακτήρα, ἐθεωρήθη σκόπιμο νὰ καλυφθῇ ὁ νεκρὸς χρόνος μὲ τὴν ψαλμωδία κάποιου ἀντιφώνου καὶ εἶναι πολὺ πιθανόν, ὅτι ὡς τέτοιο ἐπελέγη ὁ 23ος ψαλμὸς. Λίγο ἀργότερα ὁ ψαλμὸς ἀντικατεστάθη ἀπὸ ὕμνο ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸν ψαλμὸ αὐτόν, πού εἶναι ὁ σημερινὸς χερουβικὸς ὕμνος ἢ οἱ ἄλλοι ἀντίστοιχοι ὕμνοι («Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία...»), «Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν...» καὶ εἰδικῶς γιὰ τὴν Μεγάλῃ Πέμπτῃ τὸ ἀπολυτικίό της «Τοῦ δεῖνπου σου τοῦ μυστικοῦ...». Ἡ μεταφορὰ ὅμως τῶν τιμίων δώρων ἐγένετο ἐνῶ ἐψάλλετο τὸ ἀντίφωνο ἢ τὸ τροπάριον, χωρὶς νὰ λέγουν τίποτε οἱ διάκονοι ἢ οἱ ἱερεῖς, πού καὶ αὐτοὶ ἐλάμβαναν πλεόν μέρος στὴν λιτανεία. Ἡ πρᾶξις αὐτὴ διτηρήθη εἰς τὰς ἀρχαίας λειτουργίας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου καὶ Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ἐν μέρει δὲ καὶ στὴν λειτουργία τῶν Προηγιασμένων.

Κατὰ τὴν τρίτῃ φάσι τῆς ἐξελιξέως τῆς μεγάλης εισόδου ὁ διάκονος καὶ ὁ ἱερεὺς δὲν διήρχοντο τὸν ναὸ ἐν σιγῇ, ἀλλὰ ἔλεγον μυστικῶς ἢ (ἐψάλλαν καθ' ἑαυτοὺς) γνωστοὺς ἀπὸ μνήμης ψαλμοὺς ἢ ὕμνους, ὅπως τὸ τρισάγιον (ὑπάρχει καὶ ὑπαινιγμὸς γι' αὐτὸ καὶ στὸν χερουβικὸ ὕμνο· «τὸν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες»), τὸν 50ὸ ἢ τὸν 23ο ψαλμὸ καὶ κατὰ Κυριακὴν τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι...». Ἀπὸ τὸν ΙΒ΄ πάντως, τὸ ἀργότερο, αἰῶνα ἀπαντᾷ στὰ χειρόγραφα ἢ φράσις «Πάντων ἡμῶν...», πού ἐλέγετο «μεγαλοφώνως». (Ἔπάρχει στὰ χειρόγραφα καὶ ἡ γραφὴ «ὕμῶν», πού φαίνεται ὀρθότερα, γιὰτὶ ἀπὸ τὰς τυπικὰς διατάξεις ἐπεξηγεῖται, ὅτι ἡ εὐχὴ αὐτὴ ἐλέγετο «ὕπερ πάντων» ἢ «πρὸς τὸν λαόν»). Κατὰ μερικὰ χειρόγραφα τὸ ἔλεγον «ὅταν φθάσωσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ», κατ' ἄλλα καὶ ὅταν ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ βῆμα. Κατὰ τὰ περισσότερα ὅμως χειρόγραφα καὶ κατὰ τὴν Διάταξι τοῦ Φιλοθέου τὸ «Πάντων ὑμῶν...» ἠύχοντο «πρὸς τὸν λαόν» καὶ οἱ δύο διαδοχικῶς καὶ ἐπανειλημμένως, μὲ μικρὰς παραλλαγὰς κάθε φορὰ («Πάντων ὑμῶν μνησθεὶς Κύριος ὁ Θεός...»), «Μνησθεὶς ὑμῶν Κύριος ὁ Θεός...»), «Μνησθεὶς Κύριος ὁ Θεὸς πάντων ὑμῶν...»), «Μνησθεὶς πάντων ὑμῶν Κύριος ὁ Θεός...»), «Μνησθεὶς Κύριος ὁ Θεὸς τῆς ἱερωσύνης ἢ τῆς ἀρχιερωσύνης σου...»), «εἰσοδεύοντες» ἢ «διερχόμενοι τὸν ναόν». Αὐτὸ ἐπικρατεῖ γενικῶς καὶ σήμερα. Τὸ ὅτι ἡ φράσις «Πάντων ἡμῶν...» εἰσῆχθη γιὰ νὰ λέγεται κατὰ τὴν διαδρομὴ τῆς λιτανείας φαίνεται,

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Η «ΜΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ»

Ἡ «Μίμηση τοῦ Χριστοῦ» εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ διαδεδομένα στὸν κόσμον ἐποικοδομητικὰ βιβλία. Ὁφείλεται, κατὰ τὴν παράδοση, σ' ἓνα μεσαιωνικὸ Γερμανὸ μοναχό, τὸν Θωμᾶ ἀπὸ τὸ Κέμπεν (χωριὸ κοντὰ στὴν Κολωνία), ποῦ ἀναφέρεται, ὅτι γεννήθηκε τὸ 1390 καὶ τελευτήσῃ τὸ 1471, σὲ ἡλικία 92 ἐτῶν. Εἶχε ἀφήσει μνήμη ἀγίου ἀνθρώπου, μὲ ζωὴ σύμφωνη πρὸς ὅσα διδάσκει ἡ «Μίμηση».

Ὡστόσο, δὲν εἶναι βέβαιο, ὅτι ἐκεῖνος ἔγραψε τὸ βιβλίον αὐτό. Χρέος τῶν ἐπιστημόνων εἶναι νὰ ἐρευνοῦν καὶ νὰ συζητοῦν γύρω ἀπὸ ἓνα τέτοιο ἐρωτηματικόν. Τοὺς ἀπλοὺς ὅμως χριστιανούς, ποῦ ξεδιψοῦν τὴν ψυχὴ τους καὶ τὴν τρέφουν πνευματικὰ ἐντροφώντας στὶς σελίδες του, δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει οὐσιαστικὰ τὸ πρᾶγμα. Ὅ,τι ἔχει σημασία, εἶναι ὅτι πρόκειται γιὰ ἓνα ἀληθινὰ πνευματικὸ βιβλίον, γραμμένο κάτω ἀπὸ τὴν πνοὴ τοῦ Παρα-

ἐν ἀντιθέσει μάλιστα πρὸς τὴν εὐχὴ τῆς εἰσόδου, ἀπὸ τὸ σύντομον καὶ εὐμνημόνευτον αὐτῆς.

Ἄν τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς θείας λειτουργίας θὰ ἐχρειάζετο κάποια βελτίωσι, τοῦτο θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχαιοτέρας πράξεως, ποῦ τηρεῖται στὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐν μέρει δὲ κατὰ τόπους καὶ στὶς ἐνορίες. Ἐντὶ δηλαδὴ, διατρέχοντας τοὺς μεγάλους μάλιστα ναοὺς, νὰ λέγῃ μία μόνο φορὰ τὸ «Πάντων ἡμῶν...» ὁ διάκονος ἢ ὁ ἱερεὺς μὲ τὸν γνωστὸ ἀργὸν τρόπο, θὰ μπορούσε νὰ ἐπαναλαμβάνεται σὲ διάφορες παραλλαγὰς διαδοχικῶς. Νομίζω πὼς ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἀπαγγελίας τῆς εὐχῆς ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὄχι μόνον τὴν ἀρχαιοτέρα παράδοσι καὶ τὴν πράξι τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀλλὰ καὶ αἰσθητικῶς θὰ ἦτο καλλίτερος καὶ ἱεροπρέπεστερος. Δὲν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ δοκιμασθῇ.

κλήτου, γιά ένα βιβλίο ἀποκύημα ἀγίας ἐμπειρίας. Τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀναγνωστῶν του (πρῶτη φορά τυπώθηκε στὰ 1475) βρῆκαν καί βρίσκουν σ' αὐτό τή φωνή τοῦ Θεοῦ καί τῆς ἐμπιστεύονται μέ ἀγαθῆ προαίρεση τήν κατάρτισή τους στόν γνήσιο χριστιανικό βίο.

Μεταφρασμένο σχεδόν σέ ὅλες τίς γλῶσσες τοῦ πολιτισμένου κόσμου, στάθηκε καί στέκεται ἕως σήμερα ὁδηγός πρὸς τήν εὐαγγελική τελειότητα, αἰχμαλωτίζοντας νοῦ καί καρδιά στήν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ, στόν θεῖο ἔρωτα. Ἡ ἀπλή καί πρακτική του γλῶσσα, χυμωμένη ἀπό κατανυκτικό πνεῦμα, ἐλκύει τὸ ἐνδιαφέρον στήν οὐσία τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, μακριά ἀπό τοὺς κρημονοὺς τῆς θεολογικῆς λεπτολογίας, μέσα σ' ένα κλίμα ταπεινοφροσύνης, πραότητος καί χριστιανικῆς ἀνδρείας.

Ἡ ἐπιτυχία του ὀφείλεται κυρίως σ' αὐτό. Στὸ ὄτι δηλαδή ἔχει ένα χαρακτήρα ἀπέριττα εὐαγγελικό, πού τὸ κάνει ποθητὸ καί ἀξιαγάπητο. Ἔχει — θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεῖς — ένα ἀληθινὰ εὐλογημένο «πρωτογονισμό», μιὰ γυμνότητα τῆς εὐαγγελικῆς οὐσίας, πού ἐνώνει τίς καρδιές.

Μὲ τὴ θελκτική του αὐτὴ ἐμφάνιση, κατακτᾷ τὸν ἀναγνώστη καί τοῦ γίνεται καθημερινὸς σύντροφος. Ἔτσι, δὲν εἶναι νὰ ἀπορῆ κανεῖς γιὰ τὸ ὅτι ἡ κυκλοφορία του προσεγγίζει ἐκείνη τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Μεταφράσθηκε λοιπὸν ἀπὸ νωρίς καί στὴ δική μας γλῶσσα, σημειώνοντας καί στήν Ἑλλάδα ἀνάλογη ἐκδοτικὴ ἐπιτυχία. Οἱ πιὸ γνωστὲς καί διαδεδομένες ἀπὸ τίς νεώτερες ἑλληνικὲς μεταγλωττίσεις του εἶναι ἐκείνη τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Μιχαὴλ Κωνσταντινίδη (1932) καί ἐκείνη τοῦ λογοτέχνη Βελ. Φρέρη (1948). Σ' αὐτές, προσθέτουμε τώρα καί ἐμεῖς τὴ δική μας ταπεινὴ ἀπόδοση, στὸ ἀπλό ἰδίωμα τοῦ λαοῦ μας.

Ἡ δίψα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ γιὰ τὴ «Μίμηση» ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μεγάλη. Πρόκειται γιὰ ἔργο πού ὁ χρόνος δὲν μπορεῖ νὰ τὸ μαράνη. Γαλαξίας ὁλόκληρος εἶναι καί στὴ χώρα μας οἱ ψυχὲς πού τὸ θέλουν, τὸ ἔχουν χρεῖα γιὰ τὸν

ψυχικό τους φωτισμό, για την τελειοποίησή τους και την ενίσχυσή τους στο στάδιο τῶν ἀρετῶν.

Ἡ «Μίμηση» λοιπὸν εἶναι ἓνα χρήσιμο βοήθημα γιὰ τὸν εὐσεβῆ λαό μας. Εἶναι μιὰ ἀνάκληση στὴ δροσιά καὶ τὴ διαύγεια τοῦ ἑωθινοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ κάθε ἄλλο παρὰ ἓνα ἔργο «μουχλιασμένο» τοῦ μεσαίωτος. Εἶναι τὸ Εὐαγγέλιο δοσμένο μὲ παρθενικὴ ματιά, μὲ ἄδολη πηγαιότητα, μὲ τὴ δική του, ἐγγενῆ ποίηση. Ἕνα ἀθάνατο ἐποικοδομητικὸ ἐγχειρίδιο, εὐεργετικὸ καὶ κατάλληλο γιὰ ὅλους τοὺς καιροὺς καὶ γιὰ ὅλους τοὺς τόπους.

Ἕνα δείγμα ἀπὸ τὴ «Μίμηση» (Βιβλίον πρῶτον, Κεφ. Α'): «Ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ» (Ἰω. 12). Μὲ τὰ λόγια αὐτά, ὁ Χριστὸς μᾶς προτρέπει νὰ μιμηθοῦμε τὴ ζωὴ του καὶ νὰ ἐφαρμόσουμε τὰ διδάγματά της, ἂν θέλουμε τὸν ἀληθινὸ φωτισμὸ καὶ τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ κάθε τύφλωση τῆς καρδιᾶς.

Ἡ μελέτη λοιπὸν τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἄς εἶναι ἡ κυριώτερη ἀσχολία μας.

Ἡ διδαχὴ τοῦ Χριστοῦ ξεπερνᾷ ὅλες τὶς διδασκαλίαις τῶν Ἀγίων. Καὶ ὅποιος ἀποκτᾷ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, θὰ βρῆ στὴ διδαχὴ του τὸ κρυμμένο μάννα.

Συχνὰ ὅμως πολλοὶ ἀπὸ ὅσους ἀκοῦνε τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, ἐλάχιστα κατανύσσονται. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει, γιὰ τὸν τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἄν θέλῃς λοιπὸν νὰ καταλάβῃς τέλεια καὶ νὰ χαρῆς τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἔχεις παρὰ νὰ συνταιριάσῃς τὴ ζωὴ σου μὲ τὴ δική του ζωὴ.

Τί θὰ ὠφελῆθῃς μὲ τὸ νὰ παραδίνεσαι σὲ βαθυστόχαστες συζητήσεις γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα, ἂν δὲν ζῆς ἐντὸς σου τὸ πνεῦμα τῆς ταπεινώσεως καὶ ἔτσι τὴ δυσαρεστεῖς;

Χωρὶς ἄλλο, τὰ μετέωρα νοήματα δὲν μᾶς κάνουν ἁγίους καὶ δικαίους, ἀλλὰ ἀρέσουμε στὸ Θεὸ μονάχα μὲ ἐνάρετο βίον.

Προτιμῶ νὰ νοιώθω τὴν κατάνυξη, παρὰ νὰ μπορῶ νὰ δώσω τὸν ὄρισμό της.

Τί τὸ ὄφελος, ἂν κατεῖχες ὅλη τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὶς θεωρίες ὄλων τῶν φιλοσόφων, σοῦ ἔλειπαν ὁμως ἡ ἀγάπη καὶ ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ;

«Ματαιότης ματαιοτήτων καὶ πάντα ματαιότης» (Ἐκκλ. α' 1), ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς τὸν Θεὸ καὶ νὰ διακονῇ ἀποκλειστικὰ στὸ θεῖο θέλημα.

Τὸ πιὸ σοφὸ εἶναι νὰ πηγαίνομε πρὸς τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, περιφρονώντας τὰ τοῦ κόσμου.

Εἶναι λοιπὸν μάταιο νὰ ἐπιδιώκουμε τὸν πλοῦτο, δηλαδὴ πράγματα ποῦ δὲν ἀξίζει νὰ στηρίζεται κανεὶς πάνω τους, γιατί εὐκολα ἐξανεμίζονται.

Εἶναι μάταιο νὰ κυνηγοῦμε τιμὲς καὶ νὰ ὑποφέρουμε γιὰ ὑψηλὲς θέσεις.

Εἶναι μάταιο νὰ ἀκολουθοῦμε τὶς ἐπιθυμίες τῆς σάρκα καὶ νὰ ἀποβλέπουμε σὲ ὅσα ἔχουν ἀναπόφευκτη συνέπεια τὴ σκληρὴ τιμωρία.

Εἶναι μάταιο νὰ λαχταροῦμε γιὰ μακροχρόνια ζωὴ καὶ νὰ μὴ κυτᾶμε πῶς νὰ ζήσουμε καλὰ καὶ ὅπως πρέπει.

Εἶναι μάταιο νὰ συγκεντρώνουμε τὸ ἐνδιαφέρον μας μόνο στὴν παρούσα ζωὴ καὶ νὰ μὴ προνοοῦμε γιὰ τὴ μέλλουσα.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐξ 100 δραχμῶν ἐτησίαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὰ χειρόγραφα καὶ οἱ κώδικες ὡς πηγαὶ τῆς Λειτουργικῆς. — **Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου**, Κατόρθωμα μέγιστον ἢ μίμησις τοῦ Χριστοῦ. — **Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου**, Γνωριμία μετὰ τὸν Ὀρθόδοξο Μοναχισμό. — **Ἀρχιμ. Παντελ. Καθρεπτίδου**, Δ' Συνέδριον Ἱεροκηρύκων, Τὰ ἐκ τῆς ἀθειστικῆς προπαγάνδας δημιουργούμενα εἰδικὰ προβλήματα παρὰ τῇ νεολαίᾳ τῆς Ἑλλάδος. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Τριβιζᾶ**, Τὸ Μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ. — **Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακά, Ἡ ἐξομολόγησις ὡς ἐσωτερικὸν αἷτημα τοῦ ἀνθρώπου. — **Πρεσβ. Κωνστ. Γερασιμοπούλου**, Ἐκ τοῦ Γραφείου Ποιμαντικῆς Οἰκογενείας, Ἱερὰ Ἐξομολόγησις καὶ Προβλήματα ἐν τῇ Οἰκογενείᾳ. — **Πρεσβ. Γ. Ι. Διαμαντοπούλου**, Ἄρπα Πνευματοκίνητη. — **Παναγιώτου Δ. Σακελλαρίου**, Ἀρχιμ. Θεολόγος Κ. Παρασκευαΐδης δ. Θ. (1876-1938). Ὁ ἀπ' ἄμβωνος διδάσκαλος καὶ ὁ ἐπιστήμων. — **Ἄγγελος Νησιώτης**. — **Δημήτρη Φερούση**, Ἐκκλησία καὶ Κόσμος, «Ἡ νέα ἐπιστήμη καὶ ὁ αἰώνιος Θεός». — **Ἀντωνίου Κ. Παπαντωνίου**, Ἡ κατὰκτησις τοῦ κόσμου. — **Φ.** Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἡ «Μίμησις τοῦ Χριστοῦ».

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασηίου 1, Ἀθῆναι 140.